

CULEGERI DE CRONICI LITERARE

Semnează: Dragoș Vrinceanu, Al. Săndulescu, G. Dimisianu,
Nicolae Manolescu

SCHIȚE DE: VASILE REBREANU, AL. SIMON, SORIN TITEL

VERSURI DE: FLORENȚA ALBU, ION ALEXANDRU, HÉRVAY GIZELLA,
ION PETRACHE

REMEMORĂRI: ION PILLAT

DOUĂZECI DE ANI DE LA MOARȚEA POETULUI

GAZETA LITERARĂ

Proletari din toate țările, uniți-vă!

pagina 29

AUREL MARTIN

Cronica literară

pagina 6:

Săptămîna

editorială

Anul XII Nr. 17 (560) Joi 22 aprilie 1965

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

8 pagini 1 leu

LENIN

Dincolo de amintire suie
drumul din alcătuirea mea,
mai devreme decât vremea însăși,
mai aproape decât inima,

orele depun magnet în temple,
ochiul geticului meu destin
cosmosul gândirii lui îl umple
de materia din care vin.

Navigăm în sfera frunții sale,
zborurile, inima lui sînt
îndălțăm orașe și ne naștem
înăuntrul marelui cuvînt.

Cezar BALTAG

V. I. Lenin in 1910

PODUL DE BETON

CARNET DE SCRITOR

Pentru cine vine de la sud, să zicem
dinspre Dej, tînd în sus pădurile
Măgoșei pe urma șerpelui de piatră
al serpenților adesea spiralele pe
margini de prăpastie, și coborînd
apoi pe la Rohia, după ce-a zărit o
clipă, din spinarea dealului, fruntea
netedă a Tibesului tolnit pe mu-
chea depărtării, valea Lăpușului apare
dintr-o dată, largă și omniprezentă,
chiar de-aici, din marginea țigului cu
nume de apă curgătoare. Pentru alții,
care vin din miazănoapte, să zicem
după ce-au trecut încoace, peste
muntii ce separă Maramureșul stră-
vechi, ea se dezvăluie înții treptat-
treptat, renunțînd cu greu la țina ei
alpină, păstrată, după unii geografi
undeva, prin preajma satului Grosii-
de-sub-Munte, satul de obșrie al
mamei mele. Și doar tîrziu, cînd rîul
a crescut, alimentat de ramurile altor
ape, valea se deschide și se lasă cu-
cerită, după ce, puțin mai sus de Lă-
pușul Românesc, a acceptat ca oa-
menii, de astăzi, să cunoască-o bine,
să o și boteze.

Oricum, după ce-a trecut și prin
Rogoz, apoi prin marginea Dămăcu-
senilor, unde apa celor două Suciuri
o întîmpină la podul din apropierea
bătrînei biserici protestante, ea tot la
Tîrgul Lăpușului ajunge. Așa încît,
indiferent de unde vii, de la nord, ca
localnicii, sau de la sud, ca orice
călător străin, țigul e o vamă natu-
rală pe care rîul e dator să o stră-
bată, dacă vrea ca, după alte marf
distanțe, să se ascundă definitiv în
matca mult mai largă și mai sobră a
Somesului.

Pe cînd eram copil, treceam ade-
seori și eu prin acest contradictoriu
Tîrg al Lăpușului. Treceam în sus, la
munte, în vacanțele școlare, ca o apă
suplă și firavă care, după ce o vreme
a umblat prin lume, s-ar întoarce pen-
tru a răstîm, dacă lucrul n-ar
părea absurd, la izvoare, ca să se im-
prospăteze. Tîrgul îmi lua tribut și
mie, deoarece nu vămuiesc numai
rîul, ci și oamenii. Tributul meu era
tristețea.

O tristețe fără margini mă cuprind
și astăzi, cînd îmi aduc aminte cum
era. O circumămbră obscură, chiar lîngă
podul de birne putrede gata să se
năruie, cîteva case mai răsărite, ale
unor domni, și multe, multe case mici,
înghesuite, ziduri cenușii și scorojite,
pe strada zisă principală (în realitate
unica, pentru că toate celelalte erau
doar niște uliți strîmbe), și pretînde-
deni, pe aceiași, cîlții norilor de praf,
iar în anotimpul ploilor, aluatul ne-
gru al noroaielor adînci. Erau și alții
copii plecați la școală, de prin satele
vecine sau îndepărtate. Nici unul
însă nu intra în țig cu tragerile de
inimă. Dornicii de o viață spirituală,
după care alergam, aceștia răsădina
de plasă, cum i se spunea, nu ne ofe-
rea decât cel mult plăcerea bilciului
negustoresc din zilele de joi, cînd
oamenii veneau în țig cu vitele, ca
să le vîndă, sperînd că vor pleca apoi
acasă cu cel puțin o mîierță de mălai.
Limonașă falsă, panglicării și bălegar
festiv pe malul apei — această era
țigul copilăriei mele și niciodată nu
va fi, în amintirea mea, decât coples-
tor de trist. La fel era pentru aceia
care, copii și ei pe-atunci, născuți-
crescuți nu în satele vecine, ci chiar
în vechiul țig, trebuiau să plece de
lîngă părinți, dacă aveau o minte dor-
nică de carte, întrucît liceu în reșe-
dința pășii nu se pomenea.

Om matur, acum, adesea trec în sus
și-n jos, prin satele de munte sau de
ses, răsîndite pe valea Lăpușului.
Vama, evident, e în același loc. Decît

Ben. CORLACIU

(Continuare în pagina 2)

DU-TE, VINO...

Impărăția face sărbătoare,
De zeci de ani într-una, lăutare.
Luminile din geamuri nu se sting
Și alte hore ne-ntrerupt se-ncing.
Mii de perechi se duc și vin.
Palatul e întotdeauna plin
De dansatori și dansatoare,
Care sfîrîmă vremea în picioare.
Pleacă pe rînd și alții vin la rînd.
Îi vîd pe cei ce pleacă lăcrămînd
Și cei ce vin să le ia locul
Încearcă și ei veseli, nenorocul.
Toți știu, o scară intră și-alta iese,
Dar vin mereu noi miri și noi mirese
Treptat cu ceilalți coboară
Tîrîndu-și oboselile pe scară,
Cocoloșiți și triști și speriați.
Nu-i mai oprîți și nu-i mai întrebați,
Căci dedesubt nunții ne-ntrerupte,
Adînc, la fund, duc trepte rupte
Și-n loc de zgomotul de sus, de danțuri,
Se-aud în voet murmur de lanțuri,
Și geamul aproape mut
Al celor ce, uitînd, au petrecut.
Al cum roiesc în cîrduri lungi și-n cete,
O noapte să se-nvîrte, să se-mbete,
Nădăjduind un vis de bucurie,
Ca fluturii de noapte la făclia.

Dar toți se duc grămizi, de parcă-i ia furtuna
Și nu se mai întorc niciunul și niciuna...

Mănaco

Tudor ARGHEZI

INCANDESCENȚA MEDITAȚIEI LIRICE

AL. PHILIPPIDE LA 65 DE ANI

În prefata la recent apăruta cule-
gere de Poezii (colecția „Cele mai
frumoase poezii”) de Al. Philippide,
am spus că ceea ce surprinde în
primul rînd la poetul a cărui ani-
versare o salutăm acum este „în
afară de originalitate, egalitatea cu
ei însuși”.

Într-adevăr, rari sînt poezii care,
ca Al. Philippide, să vină de la in-
ceput cu o creație matură (la vîrsta
de nici douăzeci de ani, cînd debuta
la *Insemnări literare*, sub îndemnul
lui C. Brăilleanu) și să păstreze apoi,
de-a lungul a patru decenii și jumă-
tate, o tensiune niciodată slăbită, o
continuuă incandescență a meditației
lirice și a expresiei elevate. Oriunde
deschidem opera lui Al. Philippide, în
Aur sterp (1922), în *Sîmții fulgerate*
(1930), în *Visuri în vîntul vremii*
(1939), în ultimul ciclu din volumul
Poezii (1962), peste tot vom intîlni
o profundă vibrație în fața proble-
melor fundamentale ale vieții, o ame-
țitoare perspectivă cosmică, o sete
de absolut care caracterizează
creația sa, subsumînd-o formulei di-
namic-romantice. De la Eminescu,
poetul *Lucefărului*, numai Arghezi și
Blaga au mai deschis, ca Al. Philip-
pide, larg ferestre asupra univer-
sului și au susținut un dialog grav
cu existența.

Mereu egală cu ea însăși, creația
lui Al. Philippide, ne oferă, cu fie-
care nouă manifestare, un prilej de
neasemuite desfășări. Așa s-a întîm-
plat de curînd, cînd am citit în
Viata Românească, XVIII, nr. 3,
poemul de 275 de versuri, *Monolog în
Babilon*, una din cele mai strălucite
piese ale literaturii noastre actuale.
Identificîndu-se cu eponimul său,
Philippide (fiul lui Filip), pune pe
Alexandru cel Mare să monologheze,
înainte de a i se împlini destinul în

capitula Persiei, asupra condiției cu-
ceritorului pe care o echivalează cu
aceea a filozofului, deoarece „Cunoas-
terea e tot o cucuțire” și, bătînd
cu falangele lui calea dintre Nil și
Gange, eroul n-a făcut altceva decît
a răsîndi în crepusculara Asie „lu-
minile eline”.

Din foisorul de lîngă Eufrat, de
unde se aud mai clar pitagoreicele
voci ce vin din stele, alături de umbra
lui Hefestion, fost ofițer în garda
sa, Alexandru rememorează luptele
cu geții care trag cu săgețile-n cer
și-n fulger, cu perșii lăcușii în fa-
bricarea aromelor, cu indienii dispre-
țuitori ai plăcerilor lămușii. Toate
popoarele au însușirile lor vrednice
de luat în seamă. Geții și tracii sînt
viteji și, presupune împăratul, cînd
au să deprîndă învîțătură greacă /
Nu o să mai poată nimeni să-i în-
treacă”. Efeinaiții perși sînt așa de
meșteri la arta parfumurilor, încît
pot face corpul omenesc să
se-ntrăcă-n miros cu trandafirii. În
fine, ghimnozoștii, înțelepții goi ai
indienilor, consideră că „Plăcerile
iubirii / Și lenea sînt dăunății puterii
și-ai gîndirii”. Dar zeii? Filozofii mai
noi îi socotesc doar „reprezentarea
concretă a ideii de nemurire”, robi
și ei ai patimilor, supuși îndosebi
de Eros, însă dincolo de orizontul
uman, transcendentali. Pe pămînt oa-
menii sînt guvernati de niște demoni
mărunti, o ceată ocultă, vesnic re-
belă, alcătuită din „principii inimice”,
imposibil de înduplecat, amenințînd
în orice clipă, ca o pasăre cobitoare,
cu moartea. (Plutarh ne spune că
sosind în Babilon, cu puțin înainte
de a muri, Alexandru văzuse „corbi
mulți zburînd și bătîndu-se între ei”
pe deasupra capului său).

În concepția lui Philippide, omul
(poetul) poate deveni nemuritor, de-
cîtă vazăsdivină (și despre Alexan-
dru se spunea că se trage din
zei), dacă învingînd forțele obscure
din jurul său, acele puteri potrivnice,
destructive, își exprimă fondul genial,
semptern. Atunci pasărea răpree-
vestitoare se metamorfozează într-un
Fenix care renaște din propria ce-
nușă, moartea nemăifînd încetarea
existenței, ci o combustie dătătoare
de viață. Așa meditează cel puțin
Alexandru: „Din om, cînd moare,
piere numai chipul, / Dar neastins
răiește arhetipul; / Cînd viața pămî-
ntescă se închee, / Rămîne Alexan-
dru în idee”. Pentru a se întrea
apoi: „N-ar fi mai bine, totuși, să
răsăr / Ca Fenixul din propriul meu
jar? / (S-aude pasărea, pe apă, iar!) /
Căci foc nestins e viața mea în-
treacă...”.

Poftiți de Medios ha un ospăt în
cîntea sa, Alexandru proiectează o
AL. PIRU
(Continuare în pagina 6)

„AM PRIMIT UN MESAJ INTERSTELAR?”

De vorbă cu prof. univ. Călin Popovici

În legătură cu întrebarea senzațională insistent pusă în ultimul
timp dacă sîntem martorii unor încercări făcute de ființe rati-
onale de pe corpuri cerești îndepărtate de a intra în contact cu
noi, ne-am adresat prof. univ. Călin Popovici, șeful Secției de
Astrofizică-sateliti de la Observatorul Astronomic din București care a
avut bunăvoința să ofere cititorilor Gazetei literare interviul de mai jos.

— Așadar... ne aflăm sau nu în posesia unor vești astrale? Incepe
un dialog la scara cosmică?

— Ce se poate răspunde pozitiv la întrebarea care a stîrnit atîta
emoție în lume e că ideea unor comunicații interstelare posibile, plu-
teste, e în aer. Ea se întrechipează acum în mari proiecte științifice
și nu-i exclus ca aceste proiecte să ducă desul de curînd la o comu-
nicare efectivă cu o supercivilizație. După cum, iarăși, n-ar fi exclus
să fim inconșurati de vibrațiile unor semnale venind din diferite puncte
ale galaxiei.

— Treceți pe stradă liniștiți, și poate că spațiul vibrează pentru
noi și nu înțelegem încă, dar într-o zi vom înțelege, desigur, și atunci
cum vom răspunde?

— Cînd lucrul va fi cu putîntă, vom răspunde, firește, prin graiul
umanității întregi, prin notiunile, ideile ei cele mai nobile.

dialogul cosmic

— Presa a relatat controversa recentă. Ce amănunte noi puteți să
ne dați?

— Faptele, în linii mari, sînt cunoscute. La Institutul Sternberg din
Moscova, astronomul N. Kardășev a atras atenția acum un an că radio-
sursa cerească STA 102 ar putea fi de natură artificială și ar constitui
niște semnale radio ale unei civilizații extra-terestre îndepărtate. Nu
de mult, agenția TASS a anunțat că după astronomul sovietic e vorba
într-adevăr de niște semnale radio ale unei astfel de civilizații, întrucît
intensitatea semnalelor variază cu o perioadă de aproximativ 100 zile.
Știrea a provocat numeroase comentarii în toată lumea. Ideea lui N.

Kardășev că o radio-sursă artificială trebuie să fie localizată punctual
pe cer și nu difuză într-un spațiu mai mare ca al radio-surselor cos-
mice naturale este nouă și interesantă. Totuși pînă în prezent s-au
descoperit vreo zece asemenea radio-surse aproape punctuale, cvasi
stelele, care sînt considerate corpuri cerești de o natură excepțională
cu un debit de energie fantastic ce nu se poate explica nici prin reac-
țiile termonucleare. În adevăr, după părerea astronomilor sovietici
radio-sursa STA 102 se află la o depărtare de cinci milioane ani lumină,
deci în afara galaxiei noastre. Personal nu cred că e vorba de semnale
artificiale, deoarece asta ar însemna ca acea civilizație să posede emi-
tătoare radio de o intensitate de neconșurat pentru un aparat artificial
și anume de o țarie de zeci și sute de ori mai mare decît a unei întregi
galaxii, cum e a noastră. În ce privește variațiile emisiunii radio — fapt
cu totul nou descoperit acum pentru o radio-sursă — ele nu sînt con-
firmate de alte observatoare ca cel de la Jodell Bank din Anglia.
Directorul acestui observator, cunoscutul astronom B. Lowell a declar-
at într-un interviu că e cu totul improbabil ca această sursă să fie un
radio-semnal cosmic. De aceeași părere se arată chiar și descoperitorul
radio-sursei STA 102, americanul A. Sandage. Cunoscutul astro-fizician
sovietic I. Școlovski, tot de la Institutul Sternberg, crede că e vorba de
vestigiile unei supernove care a explodat, iar directorul aceluiași in-
stitut, prof. Martinov afirmă că observațiile lui Kardășev mai au nevoie
de verificări înainte de a se trage o concluzie sigură.

— Ce alte experiențe s-au mai făcut în direcția aceasta?

— Urmărind mirajul vieții extraterestre, cercetarea cosmosului nu
s-a oprit la formele exterioare de viață care ar putea fi eventual des-
coperite pe planeta Marte (Venus e prea fierbinte). Considerații foarte
generale duc la încheierea că numai în galaxia noastră ar putea exista
sute de mii de planete locuite în jurul celor două sute de miliarde de
stele, și că noi dispunem în momentul de față de mijloace de comu-
nicație capabile să ne pună în legătură cu unele din civilizațiile extra-
terestre mai apropiate. Toate acestea ar părea de domeniul fanteziei
celei mai utopice, dacă nu ar fi sprijinite de argumente științifice bine
întemeiate, relativ la modul cum iau naștere stelele și sistemele plane-
tare, relativ la teoriile asupra originii și evoluției vieții, precum și la
datele concrete privind dezvoltarea astronomiei, tehnicii laserilor și
maserilor.

(C continuare în pagina 4)

ÎN PAGINA 8:

BERTOLT BRECHT, A. VOZNESENSKI
Versuri
V. KATAEV: Strada Marie-Rose

pămîntul

Prețutîndei există, tu, pămîntule, ars de soare, frământat de lumini, supt de oceane...

Și-apoi toamna, singuri, acasă, frigem bureții fierzi pe-o sobă înnoptată, ieșim fumul încet pe hornuri ca viața...

Prețutîndei există, tu, pămîntule, ars de soare, frământat de lumini, supt de oceane...

sora mea

Nici unul dintre voi cei de-o vîrstă cu mine nu poate s-o cunoască pe sora mea mai mare.

a murit înainte de-a mă naște eu și-astfel grăbi venirea mea în locul gl'os de ea pe lume.

Beau apă înainte de-a-mi fi șete, visez corăbii înainte de-a ajunge la mare, mă despart de tine, iubito, fără să te cunosc...

Mă pregătesc de toamnă în plină primăvară și vara gerul iernii în oase îl ascult, golul surorii mele îl port eu în lume;

ca în paradisi

Cimitirul la noi e un pogon comun înconjurat cu gard de piatră să nu se molipsească pămîntul rămas viu în libertate.

Crucile de lemn după cîțiva ani se lasă într-o parte și mor apoi și ele de-a binele și vin niște țigani ciudați pe iepe călătoare și le fură pentru facurile lor.

Locul mormintului se șterge — o iarbă sîrmoasă se îndoaie prețutîndei ca părul pe capul feciorilor în nopțile de iarnă.

tatăl meu peste bunicul meu și tot așa vechiul primar peste străvechiul primar — vechiul popă peste străvechiul popă, vechiul sat peste străbunul meu sat.

La margini cresc pruni și meri și se văd flori miroitoare, aburul lor pătrunde în lucruri pînă departe.

Cei care vin în trecere pe la noi cu ceaurile îngropate în mina stîngă și umerii plini de bătrînețe se minunează ca în paradisi.

cosmosul meu

Cu banii primiji pentru prima mea carte de versuri mi-am cumpărat un bivol cu lapte.

Singura mea sursă de energie va fi de-acum trunchiul acesta de pămînt însuflețit.

E o pășune în Ardeal cu arbori străvechi, înnegriți de umbră și scorburi mari, cu viespi și rioari de furnicore și murei copci cînd grîul dă în pîrgă.

Pe dealuri ard noaptea urme de picior desculț aprinse de lună — și în colibe de lemn pe roți, ciurdarii visează mereu ripa ceea ce prăbușită de un cutremur la începutul pămîntului.

Bivolul meu aici să se hrănească, fulgere lungi și caracatite spuzate în ochii lui, cu timpul s-or depune așa cum soarta furorilor în zăpușala mării.

și-mi sparg-o coarne pieptul cu fintini să-mi hohote să năvălească-n mine.

(Urmare din pagina 1)

— Ce „bătăie” au mijloacele terestre de cercetare a spațiului?

— Imensele radiotelescoape avînd pînă la 300 m, diametru pot să detecteze radio-galaxii și cvasi-stele la distanțe de peste zece miliarde ani lumină de noi.

— Cucerirea spațiului cosmic este o întreprindere strict limitată la specialiști?

— Nu. La înlăptuirea acestor proiecte participă zece și sute de mii de oameni în institutele și laboratoarele de cercetare științifică, în industriile aeronautice și în centrele de lansare și de urmărire.

— În „Dimensiunile cosmice ale omului”, lucrarea do. apărută nu de mult în revista „Cercetări Filozofice”, scriați despre alte încercări de stabilire a unui contact direct cu lumile extragalactice.

— Da, la Observatorul Green Bank din S.U.A. s-a încercat, în vara anului 1960, timp de trei luni, capcarea unor semnale radio din direcția stelelor Tau, din constelația Balena și Epsilon din constelația Eridanus, altele la numai... 11 ani lumină de noi.

— Rezultatul? — Negativ. Cîteva zile Drake a urmărit steaua Epsilon Eridanus fără a se detecta nimic deosebit.

— Cînd vom ajunge pe Marte, descoperirea unor forme de viață actuale sau a unor fosile ar arunca o lumină și asupra problemei eventualelor forme de existență superioară în celelalte lumi posibile, lămurind în ce măsură viața se dezvoltă, pe baze asemănătoare cu cele de pămînt și în aceleși sens.

— Ar fi exagerat dacă am spune că am intrat de pe acum în era cosmică?

— Deloc. Denumirea de eră cosmică a epocii în care trăim este mai nimerită decît orice altă denumire, întrucît ea înglobează toate elementele reunite: de pe fundalul tehnicii și științei se ridică o nouă chemare adresată umanității întregi, îndrăznirii și aventurii, imaginației și poeziei.

— Voi explica de ce. Fantasticul și senzaționalul științei pot depăși uneori ceea mai avîntată imaginație. Aceasta întrucît imaginația caută să exagereze în proporții ceea ce este de altminteri obișnuit și nu-și pune problema să invente ceva esențialmente nou.

— Și mesajul? Mesajul astral? — Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

dintr-o rachetă cosmică în spațiul interplanetar, a cosmonautului sovietic A. Leonov. Ranger III a transmis „în direct” satele mii de fotografii ale lunii înainte de a se sfîrșii în fundul craterului Alfons. Aceste „premiere” în fața celei mai mari asistențe mondiale pe care a cunoscut-o vreedată istoria s-au făcut la mii de kilometri distanță, peste oceane, peste continente, folosindu-se sateliți artificiali de comunicație și peste întinderile spațiului interplanetar. Fiecare telescop care poate, apăsînd pe un buton, să intre în comunicație cu racheta lunară, are impresia că el însuși se află pe bordul navei în drum spre Selene și că participă efectiv la aventura cosmică.

— Cucerirea spațiului cosmic este o întreprindere strict limitată la specialiști?

— Nu. La înlăptuirea acestor proiecte participă zece și sute de mii de oameni în institutele și laboratoarele de cercetare științifică, în industriile aeronautice și în centrele de lansare și de urmărire.

— În „Dimensiunile cosmice ale omului”, lucrarea do. apărută nu de mult în revista „Cercetări Filozofice”, scriați despre alte încercări de stabilire a unui contact direct cu lumile extragalactice.

— Da, la Observatorul Green Bank din S.U.A. s-a încercat, în vara anului 1960, timp de trei luni, capcarea unor semnale radio din direcția stelelor Tau, din constelația Balena și Epsilon din constelația Eridanus, altele la numai... 11 ani lumină de noi.

— Rezultatul? — Negativ. Cîteva zile Drake a urmărit steaua Epsilon Eridanus fără a se detecta nimic deosebit.

— Cînd vom ajunge pe Marte, descoperirea unor forme de viață actuale sau a unor fosile ar arunca o lumină și asupra problemei eventualelor forme de existență superioară în celelalte lumi posibile, lămurind în ce măsură viața se dezvoltă, pe baze asemănătoare cu cele de pămînt și în aceleși sens.

— Ar fi exagerat dacă am spune că am intrat de pe acum în era cosmică?

— Deloc. Denumirea de eră cosmică a epocii în care trăim este mai nimerită decît orice altă denumire, întrucît ea înglobează toate elementele reunite: de pe fundalul tehnicii și științei se ridică o nouă chemare adresată umanității întregi, îndrăznirii și aventurii, imaginației și poeziei.

— Voi explica de ce. Fantasticul și senzaționalul științei pot depăși uneori ceea mai avîntată imaginație. Aceasta întrucît imaginația caută să exagereze în proporții ceea ce este de altminteri obișnuit și nu-și pune problema să invente ceva esențialmente nou.

— Și mesajul? Mesajul astral? — Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— În lumea obișnuită, asta e ca și cum ai încerca să arunci o piatră în lună, nu căușind să-ți mărești loria, ci repetînd mereu și îndurîndu-ți experiența.

— Ar fi o comparație... Știința a constatat că scara este ceva esențial fenomenelor și că amplificarea sau miniaturizarea nu ne pot duce direct în lumea macrocosmului sau în cea a microcosmului, deoarece similitudină cu schimbarea scării se schimbă și legile. Această deficiență a imaginației face ca niște din plăsurile științifico-fantastice să suferă de o oarecare inconsistență. De pildă ideea fixă că Venus este treacutul pămîntului și Marte celălalt îl urmărește pe producătorii de ficțiune, cu tot bagajul de rezonanțe pe care aceste aserțiuni gratuite le implică. Aceste rezonanțe sînt de obicei ale unei forme de studiu depășite, pe care autorii și-au însușit-o și la care nu mai vor să renunțe. Uneori fantezia ia aspecte direct triviale. Astfel cîteși că pe nave cosmice în stare de împonderabilitate cresc pălăgele, castraveți fabuloși. Constatarea, foarte serioasă făcută, și plină de ridicul că în cosmos astronautii nu s-au întîlnit cu îngeri sau cu alte zeități și la fel de naivă: oamenii de știință, tehnicienilor nici nu le-ar trece prin gînd asemenea absurdități, ca să se mire într-un fel oarecare că ele nu s-au petrecut.

— Asta seamănă oarecum cu reacția reporterilor lirici și prozani care se miră cînd văd o macaratură de mare randament și spun că ea, uite, nu e girafă...

— Resturi ale gândirii animiste. Fantasticul pe care știința ni-l dezvăluie este uneori de o natură mult mai profundă și merge pînă la esența fenomenelor. În ce măsură el poate fi transpus într-o operă literară e mai greu de spus.

— Puteți să ne sugerați un subiect de literatură fantastică demn de fantezia unui veritabil scriitor?

— În orice caz, ar putea fi o imagine literară. Am fi ca în fața unui televizor... numai că, asta-l, în construcția din corpul B, de mult s-ar fi terminat cu viața. Exprirea artistică a unor astfel de fenomene este foarte dificilă. A exprima literar ceva însemnă a surprinde plastic, sensibil, pregnant, adesea prin analogii, ceea ce pentru fantasticul și neobișnuitul de structură e o piedică redutabilă. E ca și cum... ce să zic?... — Tocmai voiam să vă cer un exemplu concret.

— E ca și cum am vrea să piclăm cu obișnuitele culori ceea ce nu-i culoare, ceea ce este opus culorii prin definiție. Există desigur și alte aspecte ale științei de azi care rezistă intuiției literare. Vor rămîne ele astfel toldeguna? Părearea mea e că treptat se va schimba și modul nostru de a ne reprezenta intuiții lumea, prin contactul permanent cu fețele noi ale universului. Care această față abstractă a lumii o artă pe măsura ei? E o problemă de viitor. Fără îndoială că astfel ar fi arătat pictura dacă ochii noștri ar fi fost adaptați pentru razele X, sau pentru undele electromagnetice radio, sau dacă am folosi în orientarea noastră zilnică microscopul. Într-o lume care se obișnuiește tot mai mult cu asemenea aspecte ale realității, nu-i de mirare să se nască și o sensibilitate pozitivă lor, astfel încît fotografia unui roi de galaxii sau a materiei văzută la microscopul electronic să ne producă și o plăcere estetică. Salvador Dali piclînd la microscop poate că nu este absurd pe cît pare la prima vedere.

— Nici Tulescu! — Tulescu al nostru era medic, familiarizat cu realitatea privită la microscop și bineînțeles că arta lui se înscrie pe aceeași linie. S-ar putea vorbi mult despre eficiența poeziei, a muzicii, despre ritm, armonia numerelor — dar... spațiul tipografic e scurt.

— În încheiere, ce efecte au în conștiința omenirii — în conștiința ei istorică — această avansare de descoperiri?

— Răspund prin cuvintele umanistului francez J. Fernel, scrisă la 1530. Paradoxal, dar revoluția tehnico-științifică și realizările neegale ale științei zilelor noastre mă fac să mă gîndesc tocmai la spusele acestui om al secolului al XVI-lea, — cel dintîi care a măsurat meridianul terestru în epoca modernă — citate de J. D. Bernal într-o carte recentă. „Epoca noastră (scrie J. Fernel) vede renașterea glorioasă a artei și științei... arta și știința au ajuns din nou la vechia lor splendoare, dacă nu chiar o întrec. Această epocă nu trebuie din nici un punct de vedere să se autoidentifice și să susțină după cunoașterea anticilor... Epoca noastră face astfel lucruri la care antichitatea nici n-a visat.”

J. Fernel se referea la cuceririle Renașterii. De atunci știința și tehnica au înfăptuit colosale progrese, iar în momentul de față dezvoltarea lui revoluționară face ca, în comparație cu secolul trecut, înălțarea lumii fizice să fie radical schimbată în lumina noilor descoperiri. Acestea și realitatea concretă pusă în evidență de dezvoltarea umitoare a științei trebuie să stea la baza construcțiilor noastre mintale, sintetizînd toată experiența dobîndită de omenire și nu reprezentările parțiale, deformante, ale unei epoci perimate. Chemarea erei noastre, a erei cosmice este orizontal mereu deschis, continuă depășire a omului.

— Și mesajul? Mesajul astral? — Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

— Mesajul? El este însăși știința, slujind idealuri pașnice, genul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX.

muntele

Cunosc un om și-un munte-ndepărtat... Cunosc un om ce tainic a visat la muntele acela-trăgătoare viață; la muntele acela, dar ca fierul, ce-n dialoguri se pierdea cu cerul.

Cunosc un om care privea de jos, la farmecul acela monstruos și răcolit de visul lui smintit, n-ai cunoscut fierul duros și cunoscut leneș mers, de-un sîn frumos, străfulgerarea primului sîrut, nici strigățul întîlnii născut, cu care-și dădă vîieții noastre sens...

Într-o fîrzie se pregăti de drum și își privi-n oglindă-nfio oară fîpura lui de lut crăpat și fum... Si nu se-nspăimîntă, căci nu știa în tinerețe, chipul cum era l' Privirea lui se ridica din nou la muntele ce strălucea pe zare; ieșeau din el lungi stoluri de cocoare și un pribeg, amăgitor ecou: „Sînt cel mai mare... mare... mare... mare”

Cînd vru-n suis să-nfrunte prima treaptă, alese-n grabă calea cea mai dreaptă. Dar pasul lui în plumb se prefăcea și înima ca plumbul — îl durea; (nu-și răsdise-ntrînsa nici o stea, căci de-ar fi fost — și plumbul se topea !)

Și încercă pe-un drum mai acolit, dar pasul i se prefăcu-n granit și înima se prefăcu-n granit... (în ea, măcar un dor de-ar fi zvicnit, o dragoste, măcar, de-ar fi iubit, granitul oripi mari l-ar fi cioplit...) —

lar scora lui de aur — plumb de greo, ca anii-n spate, greu îl apăsa și-abia acum vedea că nu-l ajută, în chinul lui de cale ne-ncepută. Dar cum trudise-o viață pentru ea, să o arunce-n drum, nu se-ndura l' —

Rămas în loc — i se porea că suie; Credea că-i om — și nu simtea că nu e; și nu-și vedea ființa descărnată, cum se prefăcu-n solție piclăcat. Mușcat de soare, destrămat de vînt, i se stîngea, ca luna-n zori, privirea... Și cînd spre munte-și căută lucrarea, nu mai văzu decît pămînt, pămînt !

Cunosc un om și-un munte-ndepărtat... E muntele și-acum încoronat cu-orgin de gheață și vîpăi solare; dar omu-acela, omu-acela moare, pe-un drum neîncept —

zadarnic faur și victimă a scării lui de aur...

zadarnic faur și victimă a scării lui de aur...

zadarnic faur și victimă a scării lui de aur...

zadarnic faur și victimă a scării lui de aur...

zadarnic faur și victimă a scării lui de aur...

zadarnic faur și victimă a scării lui de aur...

zadarnic faur și victimă a scării lui de aur...

zadarnic faur și victimă a scării lui de aur...

zadarnic faur și victimă a scării lui de aur...

zadarnic faur și victimă a scării lui de aur...

<

declarație

Subsemnatul Vasile Rebreanu, prozator român contemporan în viață, trecând în urmă cu patru ani, prin orașul N. am văzut pe strada mare, printre pietoni care se plimbau în acea ră-amiază de duminică, un cal care era legat un om. Am privit cu o relativă uimire calul, dar, mai ales omul acela împușnat la trup, cu un costum negru, un fel de frac, foarte bine croit, din stofă englezăscă și joben. Calul mergea puțin înainte, omul se țira în urma lui, cu mina frântă, pipăind cu ea aerul. Era orb. Ceea ce m-a mirat de asemenea era faptul că părea ceva obișnuit apariția unui om cu joben și costum negru, cu ochelari negri, cu lentile mate, în peisajul străzii orașului respectiv. Am dedus aceasta după faptul că cetățenii nu întorceau capetele în urma acestei stranie apariții, nu priveau nici calul, nici omul negru cu joben ci, dimpotrivă, unii veneau cu fin sub braț și îi dădeau calului să mănânce, alții veneau cu buciți de zahăr, ori pe pînă, cu farfurii în care aveau ovăz ori boabe de porumb, — și îi lădădeu de asemenea calului. Se formase, la un moment dat, chiar o mică coadă: cetățenii stăteau liniștiți în rînd, așteptînd fiecare clipa să-i poată da să mănânce calului. În acest timp omul cu joben și costum negru stătea nemișcat, cu mina mereu întinsă, ca și cum ar fi cerșit, ascuns după ochelarii lui cu lentile negre. Nimeni nu-l lua însă în seamă, interesul tuturor era îndreptat spre cal. Tăceau toți, ca și cum ar fi executat o ceremonie. Numai noi, câțiva străini de oraș, schimbăm impresii, vorbim, fîșește, în șoaptă, mirându-ne de această ciudată apariție a unui orb purtat de un cal. Crezusem, la început, că este vorba de o stranie sărbătoare, apoi bănușim că omul cu joben e vreun cerșetor. Prima presupunere fu exclusă repede, cea de a doua la fel: eleganța costumului aceluia personaj, precum și faptul că cetățenii orașului N. nu-și arătau mila față de individ, ci dădurii și mîrînimia lor erau adresate calului înfirm și această a doua presupunere. Așadar, nu putea fi vorba de un cerșetor.

Vă dați, cred, seama că de mare mi-a fost uimirea cînd, nu după mult timp, trecînd de data aceasta prin orașul D., am văzut, în mijlocul bulevardului, un cal de al cărui căpăstru era legată mina unui domn împușnat la trup, care purta ochelari negri, un joben și un costum negru de stofă englezăscă, foarte bine croit. Fiește că i-am recunoscut de îndată. Am văzut iar oameni care veneau și-i dădeau calului să mănânce și care stăteau foarte disciplinați în șir. Am întrebat pe cineva din ei ce era cu acest om purtat prin oraș și țiguri de un cal. Dar nimeni nu știu să-mi răspundă. Și lui, omului, de ce nu-i dădeau să mănânce, de ce arătau o mare grijă pentru cal iar pentru omul cu ochelari negri și joben, nu? Dar și la această întrebare nimeni nu știu să-mi răspundă. Singurul răspuns pe care reuși să-l primesc fu acesta:

— Așa am apucat din moși-strămoși, Așa e datina.

Și înțelegi că de foarte mulți ani calul poartă de căpăstru lui pe acest om elegant și orb. Am înțeles că se scurseseră cîteva generații care apucaseră și văzuseră acest cal care purta de funia căpăstrului său un domn cu joben.

În sfîrșit, îl văzui și a treia oară de data aceasta în orașul F. Stăteau amîndoi la umbra unui castan, omul și calul, amîndoi foarte liniștiți, amîndoi în picioare. Auzindu-mi pașii, calul tresări. Eram hotărît, profitînd că erau acum singuri, să-l întreb pe omul cu joben cine era și ce era cu el. Și îl întrebai. Nu-mi răspunde. Îl întrebai de cîteva ori la rînd; dar se părea că orbul era surd.

E surd, auziți o voce.

Mă întorse și privi în jur: nu era nimeni. Am înțeles că vorbea calul.

— Eu am vorbit, spuse calul. Îl port așa, orb prin țiguri, să-i vadă lumea. Îl port de o sută și ceva de ani, îmi mai spuse.

— Și cit ai de gînd să-l porți așa?

— Pînă la moarte... A trădat dragostea... îmi spuse calul și privi foarte gînditor și foarte trist undeva, printre arbori, dincolo de rîu.

Desen de MIHULEA VULCĂNESCU

basma

Era un anotimp în care frumozii melci de var moale și de argint bălos puteau avea încredere în descîntece, puteau, fără teamă, să-și scoată la iveală, din ei înșiși, din ființele lor somnoroase, nemaipomenitele, vestitele lor coarne; toate patru deodată, cit erau firele lor de firave și de tremurătoare și de transparente, ca un nimic frumos, lucitor și fragil. Era un anotimp al încrederii.

Vîntul strîmb, vîntul șui, adormise, ori se îmbolnăvise, ori poate băuse prea mult și zăcea.

Plouase și apele erau negre.

Casa frumoasă stătea pe apă în apă tulbură, ca într-o mlaștină. Boli simpatice, vaci dragăloase, capre tandre, oi guralive, cai, lupi, vulpi roșcate, ori de alte culori, primări o telegramă fulger și veniri cu biciclete, cu mașini, cu acceleratul ori cu heliicopterul să albească apa. Uitasem: fură chemate numai acele animale care aveau albeață pe ochi.

Se apucară toate de treabă, imediat. Dar, după multe zile și nopți de trudă neîntreruptă, rezultatul fu nul: apa continua să stăruie neagră.

Oamenii nu aveau cu ce-și spăla fața și, mai ales, nu aveau cu ce să-și spele cămășile lor murdare, negre. Ei își făcuseră case frumoase, trufe, în care stăteau și în care se certau acum; familii întregi erau pe punctul de a se dezbrina, gata să-și împartă casele, să le părăsească, să le dărîne chiar; și toate porneau din cauza ploii care căzușe și care acoperise pămîntul cu apă neagră.

La un moment dat, cineva, nu se află pînă la urmă cine, strigase, vîzînd ieșind din ape, printre vrejurii, lăstari, paie putrede, văzu ieșind prin adusătura apelor, o ivire albă, rotundă, lucitoare, mare cit un deal mic.

Îi recunosură după brîul de bale, care se întinse peste apa neagră: era un deal de melci.

Și îi descîntară.

O pădure de coarne albe, de albuș, somnoroase, ca un suris, se iviră.

Porniră încet, pe brîul de bale, casele albe. Fiecare își ducea cu modestie, tăcut, casa lui albă, de melc.

— Hi, dați-i zor!

— Mai repede!

— Boilor!

Cineva lovi cu unghia o casă albă: se auzi un pocnet.

Se opriră o clipă toți melcii și-și retraseră coarnele, fiecare cite patru Apoi, clătînară din cap și priviră spre victimă foarte amărîți; o văzură cum se răstoarnă de pe punte, ființă lungă, moale, pelitică, albă și udă.

Apoi porniră mai departe: știu și ei că în asemenea momente eroice sînt și victime.

Melcii aveau un singur scop; și-și urmăreau fără grabă, sistematic, tăcuți, cu o nespăsuă modestie, cu o modestie melcească.

Nu mai oamenii în cămășile lor murdare, negre, erau grăbiți, gîlăgioși, plini de vanitate, de o vanitate omenească.

Dar oamenii știu să descînte și de aceea acești melci, ca de alții toți melci din lume, țineau la oameni.

Nimeni nu observă cum începură să scadă apele. Oamenii, bărbați și femei, bătrîni și copii, stăteau la geamuri și țipau într-o furie delzănă, apocaliptică am putea spune, ca la o frenetică întrecere de cai, grăbind melcii.

Era inutil însă. Melcii mergeau ca melcii. O parte din ei își suflecăseră mincele, dezbrăcaseră oamenii de cămăși, cum le veneau la rînd, fete tinere, babe, bărbați și copii; li dezbrăcaseră pe rînd de cămășile lor murdare și se apucaseră de lucru. Oamenii continuau să țipe, fără să observe că sint goi.

Într-un ceas și 35 de secunde apele se albiră și se împușinară, rămîind exact cit era necesar: rămase un rîu curat și finținile.

Melcii băură apa tulbură și o dădură o parte din ea limpezită, restul țînd-o în ei, fără să se înnegrească; continuau să fie pelitici, fragili, înceți.

Spălără și cămășile și apoi plecară cine știe unde, că nimeni nu i-a mai văzut.

AL. SIMION

Desen de TUDOR GEORGE

dimineața

Merseră un timp în tăcere.

— E departe?... se interesă Tudoran.

— Pereții ăia netencuți, explică țărănul, și întinse mîna înainte. Pereții ăia de cărămidă...

Tudoran se bucură:

— Da! dincotro?...

— De la munte... Sînt muncitor forestier. Cobor o dată la săptămîină...

Pătruseră în curie pe o cărare bătucită între două straturi de legume. Casa, ridicată la roșu, avea o aripă clădită pînă la acoperiș. Urcară treptele de piatră spre intrare. Omul bătu în ușă și apăsă pe clanți. Răspuseră mai multe glasuri, cineva se apropie și trase zăvorul. În penumbra camerei lucurile se conturau vag, nedeslușit. Mirosea greu, a aer închis și a stînoare. O femeie cu părul desfăcut își strînsese cămașa la piept.

— Tu ești, Neculai?

Privi curioasă înspre musafir.

— S-o odihni un pic la noi, o lămuri Neculai.

Femeia înclină.

— Crapă fereastră, porunci Neculai, moale, și lăsa desaga jos lingă masă. Pe patul larg din colțul odăii se săltaseră în capul oaselor un moșneag, o băbuță, nevastă-sa, desigur, și o fată de 15—16 ani.

— Faceți loc, zise Neculai, să se întindă și dumnealui un ceas-două, pînă la „personal”.

Bătrînul, numai în izmene, sări sprinten pe podea. Rosti binevoitor:

— Poftim, poftim...

Bătrîna, îmbrăcată într-un cămeșoi lung de pînă grosă, se strecură și ea de sub cergă. Fata se risipi parcă în vîzduh și reapără de cealaltă parte a cuptorului. Tudoran zăbovea încurcat.

— Să mă ertați, bolmoji ei.

Femeia cea tinără spuse:

— Nu ne-ați deranjat... Oricum îi vremea de sculare...

Bătrîna zîmbi:

— Noi însumi treaba devreme... Așa că n-aveți grijă...

Tudoran nu se simți în stare să mai lungască vorba. Se descălță de pantofi, lepădă haina și se sul în patul de lemn, acoperit cu un preș virsat, închis la culoare. Puse capul pe pernă și se răsuci pe o coastă. Abia acum observă o fețișoară de copil ivindu-se de sub pătura. Respirația ușoară a copilului, bălețas se pare, îl încînta ureche. N-avu cînd se mira însă, prea tare. Căzu brusc într-un somn fără vise.

Se trezi amețit. Controlă, deslipindu-și cu

gure ochii, ceasul de la mină. Liniște... Doar bătrîna împletea în colțul opus al odăii, așezată pe un scămoșas lingă cuptor. Ceilalți treburău pe afară. Li se auzeau din cînd în cînd glasurile, ori apăreau să ia cite ceva și atunci călcău pe vîrfuri, se întlegeau în șoaptă. Tudoran ațipi iar, și de astădată trebură să-l zgîlție de umăr însuși Neculai.

— Să nu întîrziți.

Tudoran clipi buimăcit.

— Da...

Se trase de sub înveltoare, își căută somnoroș haina.

— Nu te spell? Întrebă Neculai, și-l chemă pe prispă.

Nevasta lui Neculai aduse în grabă o găleată, un săpun și un ștergar. Tudoran se dezbrăcă pînă la brîu și femeia îi turnă apă în palmele adunate căus. El se clăți pe față, pe gît și pe piept, frecîndu-se îndelung cu prosopul. Obsoala îi trecuse și o dată cu ea, proasta dispoziție și amară-cinnea. Se pregăti de drum.

— Valiza... își aminti.

Era pe laviță sub fereastră. Se încruntă apoi descumpănit. Cum să le mulțumească? Bărbajii se apucaseră între timp de lucru. Țăiau, pe o capră, grinzii, cu joagărul. Fata plecase. Bălețaiul încă dormea.

— Să vă fac niște ouă... spuse femeia.

Tudoran nu voi să mănînce. Nu-l era foame și după cit arăta ceasul, trebuia să se grăbească.

— Ei, spuse iar femeia, să beți barem o cană cu lapte. Și strigă înspre sopronul din fundul curții: — Haide, tu, cu o cană de lapte...

— Îndată, răsuna o voce subțire, și peste scurt timp se apropie, cu o doniță în mină, fata pe care o sculase din somn dis-de-dimineață. Tudoran o cercetă cu uimire. I se părea din cale afară de frumoasă.

— Cum te cheamă? zîmbi el.

— O cheamă Ileana, răspunde în locul ei, mătă-sa.

Tudoran bău dintr-o ulicică înflorată, o goli, și mai ceru jumătate. Alb și spumos, laptele strălucua mult, înviorător.

Se șterse la gură cu palma și răsufli adinc.

— Rămîneți cu bine, rosti el, și se încîmă.

Își aruncă balonzaidul pe braț și ridică valiza. Neculai și bătrînul întreruseră un minut lucrul și-l conduseră prin curte. El le strînsese mîna și ieși pe poartă. Din stradă, mai întorse o dată capul. Oamenii rețeau iar grinzii. Vîjiiatul joagărului îl însoți pînă dincolo de colț. Iuți apoi pasul.

vară cu ochii închiși

„Aveam și o bucătărie de vară chiar sub pâr și o fereastră deschisă și mirosul țiglei încinse de soare, care făcea și mai insuportabilă căldura. Și eu zăceam în pat de cîteva săptămîni după operația de apendicită, singur în odăie, în vreme ce baba Iulia era în șopro, sub cada mare de prune răsturnată peste ea, ca o pășărică sub un clopot de sticlă, îmi ziceam, și vorbea singură mai bine zis bolborosea în șoaptă, în vreme ce vocea ei amplificată de interiorul căzii primea o solemnitate care pe mine mă impresiona, cu toate că nu-i înțelegam vorbele. Era foarte bătrîna, era bunica bunicii mele, bea mult, și întodeauna cînd o lăsau singură acasă se ducea în cîmară și se îmbăta criță. O încuiau în odăie iar ea ieșea pe fereastră, își făcuse rost pînă la urmă de o cheie falsă. Atunci răsturnaseră cada peste ea și în zilele de vară, zile în care ceilalți erau plecați la lucru, ea stătea acolo singură, sub cada mare răsturnată în mijlocul ogrăzii. Iar eu mi-aduc aminte cum se așeza pe un scăunel rotund cu trei picioare și cînd răsturnau cada, ea se strîngea, se făcea mai mică, de teamă ca nu cumva din greșală s-o lovească. Eu stăteam în pat, strîgam la ea, dar cum era și surdă și probabil și din cauza căzii, nu reușea să mă audă și nu-mi răspundea niciodată. „Oare nu i se urîște acolo singură?” mă întrebam. Așa fi vrut să știu la ce se gîndește. Eram foarte curios. Atunci închideam ochii, îmi spuneam că eu sint în locul ei, sub cada răsturnată. „Uite se gîndește — îmi spuneam — la moș Lulă care a murit în iarna trecută. Se gîndește la el fără să-l plîngă prea mult, eram sigur. Se gîndește la el și ride cu gura ei mare și știrbă acolo în întunericul din cadă”. Mă uit în pat, îmi povestise ea într-o zi prăpădindu-se de ris, mă uit sub pat, mă uit după ușă, ia-l pe scriții dacă ai de unde. Cită mînte mai are, s-o fi băgat în lădă ca să mă sperie? îmi spun eu ca o muliere cu judecată întreagă. Și-l caut în lădă”. Moș Lulă, îmi povestise mai departe baba Iulia, rîzînd cu gura mare și știrbă, se urcase pe soba înaltă de teracotă. Nu mai fusese în stare să se dea jos și atunci baba Iulia chemase două vecine s-o ajute. „De bătrînețe i s-a strict scris. Așa se strică el bătrîni...” Era analfabetă, nu știa să scrie o iotă, dar cînd m-am născut eu, mi-a povestit maica Ana mai tîrziu, au găsit-o singură în mijlocul bucătăriei de vară jucînd și „scriind”, pe o hirtie murdară și mototolită. „Ca să fie jucător și scriitor” îi lămurise ea pe ceilalți și la fel jucase de bucurie și la moartea bunicii lui care nu se înțelese prea bine. Fusese o bătrînă ciudată, furuse mortul din spital — adică pe moș Lulă — îl furase fără ca doctorii să știe, iar a doua zi se dusesse „oficial” ca să-l cerea, iar mirarea doctorilor a fost mare cînd n-au mai găsit mortul în morgă, unde-l lasaseră. În tîrînetele ei, mi-a spus maica Ana, baba Iulia a fost boală de cai, maica Ana și-o aminteste cu cîmpe de lut ca bărbăni, mică, dar îndesată și vîioasă. Iar eu mi-amintesc cum se urca în pîrul mare din mijlocul curții și cum se ducea cu pere la gară să le vîndă și mă lua și pe mine cu ea ca să-i țîn banii și cu toate că aveam pe atunci doar cinci ani aveam grijă să n-o înșele călătorii. Acum stă sub cada de sub pâr, iar perele putrede de coapte, cad parcă în bătaie de joc chiar pe cada sub care stăde, se sparg de coapte ce sint de scîndurile căzii și mustul lor dulce se prelinge printre crăpături, se prelinge pe obraji ei sbriciți, se prelinge și ajunge pînă la colturile guri. Iar ea îi lînge cu vîrfurile lîmbii. Nu știu dacă se întîmplă chiar așa. Dar e foarte cald, eu stau în pat după operația de apendicită, mi-e tare urit singur și mă gîndesc la toate lucrurile astea. După sobă sint opicurile lui moș Lulă, pînă cu care sînt acoperit mîroase a urină de cal, ceareaful scortos are un miros usturător de săpun și cenușă, iar în fata mea pe perete e fotografia lui moș Bilou care a murit în primul război mondial pe cînd avea 21 de ani.

Se face ora prînzului, căldura e în toi, cenușa e fierbinte sub picioare și baba Iulia se gîndește că pe timpul stăea întodeauna se ducea cu mîncare la holdă, și pentru că e tare bătrînă, și pentru că n-o mai țîn balamalele începe să plîngă; apoi pe cadă sare o găină, una din găinile bătrîne pe care o cunoaște după cotoacăci, și baba Iulia se gîndește la oul pe care găina și-l ouă chiar pe cadă și-și spune că tare ar minca un ou, iar mie care stau în pat și mi-e grozav de urit, începe deodată să-mi pară foarte rău și ei, și mi-e foarte ciudă pe toți ceilalți, ba sint chiar cuprins de teamă ca nu cumva ea să moară chiar acum, în timp ce stăde acolo sub cada de prune. Și ca în fiecare zi la prînz, o aud pe Sofia venind. Sofia n-are decit cincisprezece ani și-i gravidă în ultima lună. Are burta atît de mare că lumea zice că are să facă doi gemeni, dar eu cred că burta ei pare mai mult mare din cauza că ea e foarte mică. Are piștii și pîrul aproape roșu. Iar eu uneori mă gîndesc că din cauza burții ar putea să se răstoarne la fel ca hopa Mitică. Ea ridică cu greu cada sub care stă baba Iulia. Pe mine mă apucă rușinea și mă fac că dorm. Nu după mult timp Sofia mă întreabă dacă vreau să-mi spargă un ou.

— I-o fi foame și ei? o întreb eu.

— I-am adus colivă de la pomană, îmi spune Sofia. Am pus azi pomană lui fete iertatu moș Poldi.

— Da? cînd o veni maica acasă? mă plîng eu de sub pătura.

— Vine, n-avea grijă, îmi spune Sofia.

Sofia răstoarnă din nou cada peste baba Iulia ca să nu vină cumva ceilalți acasă și s-o certe, se așează pe scaunul de lingă cadă și ronțăie mai departe cu lăcomie prunce crude și acre. Își așează liniștită mințile peste burta ei mare, iar eu mă gîndesc la copilul care stă acolo înăuntru, în burta ei, așa cum baba Iulia stă sub cada cu prune și mi-e milă de ei amîndoi, că stau așa pe întuneric și li-o fi tare cald și tare foame. Le-o fi și urit, îmi spun eu, așa, fără să vadă pe nimeni, fără să se poată uita pe fereastră așa cum mă uit eu. Dar pe ei cel puțin nu-i mincă muștele.

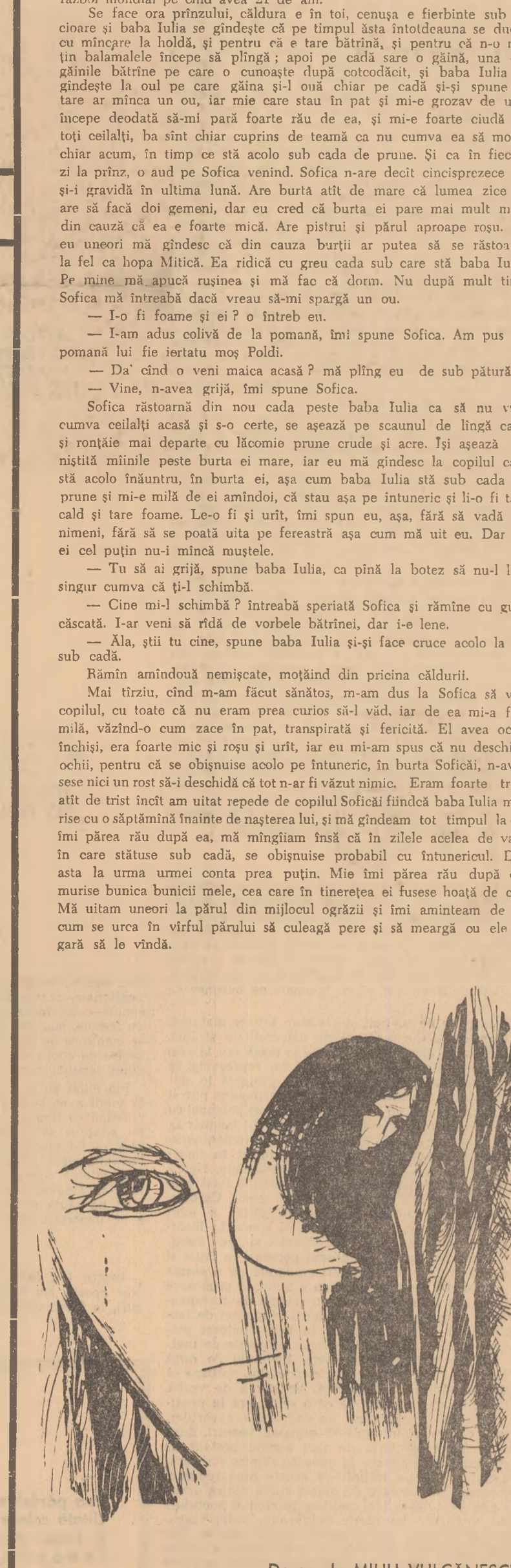
— Tu să ai grijă, spune baba Iulia, ca pînă la botez să nu-l lași singur cumva că îl schimbă.

— Cine mi-l schimbă? întrebă speriată Sofia și rămîne cu gura căscată. I-ar veni să rîdă de vorbele bătrînei, dar i-e lene.

— Aia, știi tu cine, spune baba Iulia și-și face cruce acolo la ea sub cadă.

Rămîn amîndouă nemișcate, motăind din pricina căldurii.

Mai tîrziu, cînd m-am făcut sănătos, m-am dus la Sofia să văd copilul, cu toate că nu eram prea curios să-l văd, iar de ea mi-a fost milă, vîzînd-o cum zace în pat, transpirată și fericită. El avea ochii închiși, era foarte mic și roșu și urit, iar eu mi-am spus că nu deschide ochii, pentru că se obișnuise acolo pe întuneric, în burta Sofiei, n-avusesese nici un rost să-i deschidă că tot n-ar fi văzut nimic. Eram foarte trist, atît de trist încît am uitat repede de copilul Sofică fiindcă baba Iulia murise cu o săptămîină înainte de nașterea lui, și mă gîndeam tot timpul la ea, îmi părea rău după ea, mă mîngîiam însă că în zilele acelea de vară în care stăteu sub cadă, se obișnuise probabil cu întunericul. Dar asta la urma urmei conta prea puțin. Mie îmi părea rău după ea, murise bunica bunicii mele, cea care în tîrînetele ei fusese hoată de cai. Mă uitam uneori la pîrul din mijlocul ogrăzii și îmi aminteam de ea cum se urca în vîrfurile pîrului să culeagă pere și să meargă cu ele la gară să le vîndă.

Desen de MIHULEA VULCĂNESCU

Ion Pillat avea gustul călătorilor. Nu însă dintr-o nevoie de a evada din tiparele cadrului de viață cotidian, cu nostalgia patetică a verbului „fuir la-bas, fuir“, din versul lui Mallarmé. În cazul poetului nostru, călătoria reprezenta numai un mod de satisfacere a curiozității sale multilaterale. Sint două stiluri de a călători. Unul, la modul vagabonzilor, adică fără exigențe de confort, fără itinerar prestabilit, fără ghid, ci doar în voia neprevăzută și te mulțumesc în primul rând cu senzația deplasării în sine. Al doilea, ca un turist calificat, adică tocmai contrariul. Din această categorie de călători făcea parte și Ion Pillat. Ținea să călătorească totdeauna cât mai comod. La hotel, unde descindea, nu la cel mai luxos, ci la cel mai specific pitoresc, căuta pe cel posibil o cameră cu vedere plăcută. Restaurantul era ales cu grijă, după renumele, mai întâi verificat, al celor mai savuroase specialități gastronomice locale. Vizitarea unui oraș sau chiar a unei țări o începea cu metoada, după o documentare prealabilă, pe cărți fundamentale. La muzeu, unde stătea să privească îndelung fiecare piesă în parte, se număra printre ultimii vizitatori rămași până la ora de închidere. În cursul drumului, intra în vorbă cu ceilalți călători, pe coridorul trenului, pe puntea vaporului sau în holul hotelului. În fața unui monument sau a unei piese de muzeu, se improviza de obicei în ghid, pentru grupul său și adesea chiar și pentru necunoscuții din preajmă.

Ion Pillat a călătorit mult, însă numai în cuprinsul Europei. Ca delegat la congresele P.E.N.-clubului sau ale Uniunii Asociațiilor pentru Societatea Națională, avea prilejul de a pleca aproape anual în strălătațe. Dintre toate călătoriile întreprinse în viață, aceea în Spania (1929) și Italia (1931), dar mai ales aceea, pentru a treia și ultima oară, făcută de astă dată pe cont propriu, în toată Grecia (1937), i-au fost cele mai memorabile etape de revelații esențiale.

În cadrul interiorului de acasă, unele amănunte ar fi putut să surprindă pe un străin. Bunăoară, pe o etajeră din salon, o caravellă în lemn, reconstituire miniaturală a „Santel-Maria“ lui Columb, iar pe un perete din preajmă, două hărți străvechi, toate achiziții personale de pe la anticarii din Paris. Apoi, în bibliotecă, câteva aluse de dimensiuni enorme, și rafturi întregi cu „The national geographic magazine“ și „Atlantis“, reviste cu caracter documentar privind explorările geografice mai recente.

Micul și poate singurul romantism al anilor de maturitate al poetului avea să rămână geografic.

Ion Pillat a fost un om de interior, care se complăcea în liniștita de natură moartă a încăperilor sale. Totuși, nu trebuie să se presupună prin aceste rânduri că avea și un temperament de secedant. La București nu rămânea niciodată decât pe răstimpul unei zile întregi, înesind pentru câteva ceasuri în oraș, chiar fără vreo treabă anume, iar în vacanțele de vară, la Miorcani, Balcic sau Izvorani bunăoară, nu ajungea să stea locului mai mult de o lună. Mobilitatea omului, reflex al unei sociabilități extreme, nu excluda însă sensibilitatea pentru amănuntele cadrului domestic.

Interiorul apartamentului din strada Pia Brătianu (azi Olga Bancic), numărul 9, din București, purta sugestiv amprenta personalității lui Ion Pillat, începând cu odaia de lucru, în care poetul își petrecea cea mai mare parte din zi. O bibliotecă, plină la tavan, acoperea pereții, de jur împrejur. Numai volume legate în piele, alinate după dimensiuni. Pe primul plan al rafturilor de jos, în loc de bibelouri, câteva pietre clasice: o bucată dintr-un capitel de la Eleusis, un cap de Minervă de la un anticar din Istanbul, o amforă dezgropată la Balcic. Pe porțiunile strimte din marginile rămase libere ale peretilor, tablourile se înghesuiau unele sub altele. Într-un colț, lângă ușă, două proiecte de copertă pentru „Visării păgine“ și „Antologia toamnei“ de Iser. Dincolo, un nud și o natură moartă de Pallady, apoi, un fragment dintr-un panou de Renss, cu o „Immormintare la țară“. Într-un loc ceva mai desordonat, de cărți, niște „Carosel“ de Luchian. În colțul din dreapta de la fereastră, un portret în creion al lui Macedonski și altul al lui Eucharion de Steriade. În partea cealaltă, o „Stradă din Orient“ de Iser și niște „Mori de vânt“ de Marie Pillat-Brates, soția poetului. Masa de lucru, din lemn masiv, se găsea așezată oblic, lângă unghiu din partea stângă a ferestrelor de la stradă. O canapea și trei foteluri de piele verzuie, de nici un stil anume, împleau încăperea pe de lături. Dar biblioteca nu se mărginea aici. O regăseai mai departe în salon, în dormitor, în sufragerie, până și în vestibulul de la scară. Era singurul element unitar în ansamblul compozit al acestei locuințe, care avea parca în ea ceva dintr-un muzeu fantastic, de o ciudată armonie de atmosferă, în ciuda aparențelor de amalgam: un dulap breton, o masă spaniolă, un scrin biedermeier, o colecție de statuete a lui Buda, un tors elin, niște vase de aramă de la Balcic, icoane pe sticlă, stampe japoneze, uleiuri de Petrascu, Tomița, Sirato, Dărăscu, Ștefan Popescu, scoarțe oltenesti, covoraie de rugăciune persane ș.a.m.d.

Pentru Ion Pillat, cărțile reprezentau lucrul cel mai de preț. Deși nu avea un inventar al celor aproape cinci mii de volume achiziționate de-a lungul anilor, cunoștea locul fiecărei cărți în raft, sau cum și unde își stă un prieten în oraș. O lipsă din bibliotecă, până la descoperirea cauzei, era de-a dreptul o prilej de ridicare a tensiunii arteriale. Soția și copiii atunci când luau ceva de citit din birou, se vedeau silii să prevină în și orice caz pe răstimpul lecturii să pună volumul la loc, în fiecare seară, înainte de culcare. De împrumutat la străini nici vorba. În modul de a umbla cu o carte, poetul se arăta mai prevenitor chiar decât în purtarea cu oamenii. În dragostea sa pentru cărți, poetul avea să ajungă la formele de manifestare ale unei adevărate pasiuni, cu colorul inerențelor manii. Continutul bibliotecii din casă era vast și eteroclit, ci în însăși apăsătoare culturală a proprietarului: istorie, geografie, filozofie, artă, aproape toată marea literatură a lumii din antichitate până în zilele noastre. Cel puțin în materie de poezie, în lipsa unei bibliotecii din literatură franceză, germană, engleză, americană, italiană și spaniolă, ca să nu mai vorbim de aceea română, prezentă și cu cei mai obscuri versificatori. Așezarea cărților în rafturi nu corespundea nici unui criteriu de biblioteconomie. Volumele se înșirau la întâmplare, în virtutea unei simțuri simple fanteziste vizuale, ceea ce pare cu atât mai surprinzător, cu cât altfel Ion Pillat denota în toate un spirit sistematic prin excelență.

Natura structurală expansivă a poetului, comunicativitatea sa, au început să se manifeste din plin odată cu vârsta, după ieșirea din impasurile timidității juvenile. Ion Pillat era un om de lume, în spiritul mentalității clasice a epocii lui Ludovic al XIV-lea. Îi plăcea conversația, găsind în aceasta și prețul vieții de societate. Stia să primească, nu cu ceremoniozitate de aristocrat, ci cu bonomie de burghez cu duh.

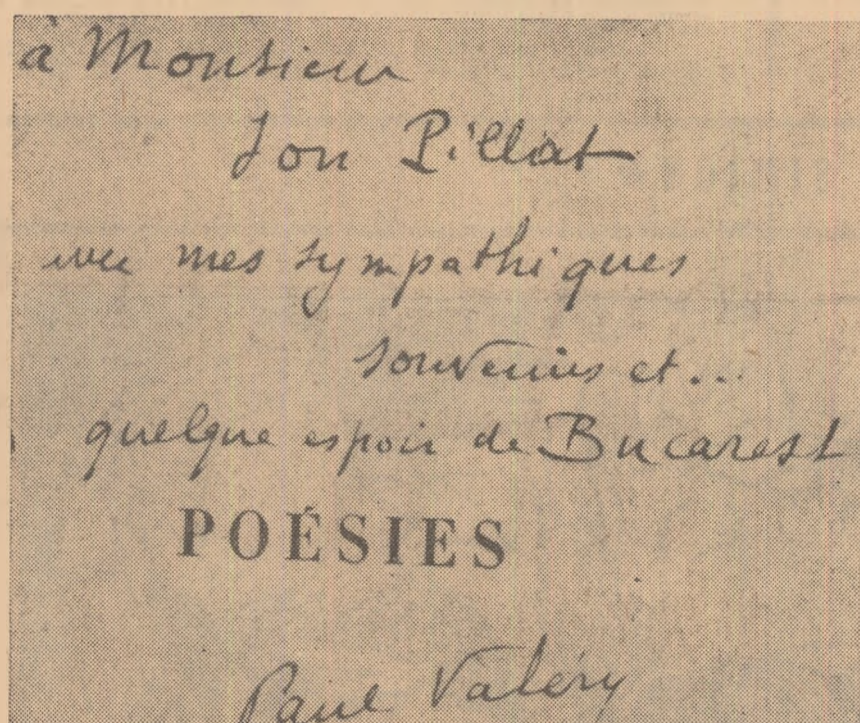
O categorie de invitații, de la sine înțeles mai rară, era constituită din scriitorii de naționalitate străină, în vizită prin București. A chema la masă sau la ceai un confrate dintr-o altă literatură nu reprezenta în cazul amfitrionului nostru un act de protocol în spiritul relațiilor diplomatice. Gestul corespundea pur și simplu interesului de a stabili un contact personal cu omul unei opere cunoscute dinaintea, de a-l familiariza niciodată, pe cel posibil, cu spiritualitatea românească. În această categorie de invitații au intrat în timp: Claude Farrère, Claude Anet, René Benjamin, Henry Massis, Jacques Bainville, Jules Romains, Paul Morand, Georges Duhamel, Kayserling, Hans Carossa, Jorge Guillén, Iovan Ducici. Ion Pillat a avut părerea de rău de a nu fi ajuns să aducă în București pe Paul Valéry, pe Paul Claudel și pe Saint-John Perse, pe care i-a cunoscut personal la Paris și de la care deținea de alimnieri autografe pe o seamă de volume. De asemenea, că nu a putut să primească pe Rilke, cu care a fost într-un schimb de corespondență și care — dacă n-ar fi murit precipitat de leucemie — ar fi venit desigur în țară, conform promisiunii făcute poetului. O a doua categorie de invitații o formau confrății prieteni. Reuniri de după amiază, în ultimii ani de viață ai poetului, aproape în fiecare duminică după amiază. Se stătea de vorbă, cu o ceașcă cu ceai așezată ca o scrumieră în preajma fiecăruia, în atmosfera de conjurație a cârtilor. Uneori, cineva se întimpla să citească versuri, după care urmau comentarii, de fapt simplu pretext de divagații pe tema poeziei în general. Printre scriitorii, care puteau să fie înfiliții la aceste mici reuniuni duminicale, se numărau de obicei clișiva dintre următorii: V. Voiculescu (cel mai bun prieten al poetului), Ștefan Nechitescu, Ion Marin Sadoveanu, Tudor Vianu, Ionel Teodorescu, Al. Philippide, Alfred Sperber, Oskar Walter Cisek. În sfârșit, o altă categorie de invitați îngloba familia. De opomastica amfitrionului, de vreo aniversare memorabilă în familie, de Crăciun sau de Paște, o masă strângea rudele mai apropiate.

REMEMORĂRI

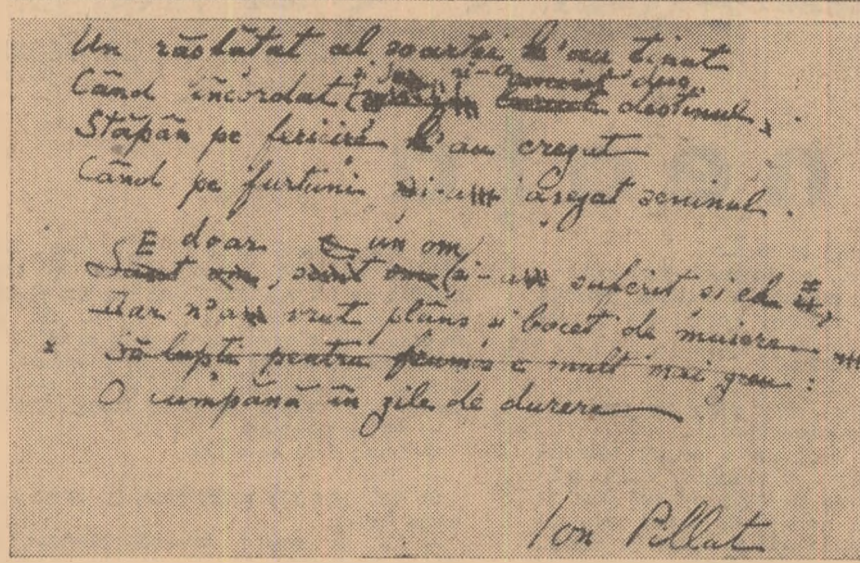
20 DE ANI DE LA MOARȚEA POETULUI

ION PILLAT în intimitate

AUTOGRAF PAUL VALÉRY PENTRU ION PILLAT

FRAGMENT DIN ULTIMA POEZIE SCRISĂ DE ION PILLAT

Deși aparent ocazionale și ca atare de presupus convingătoare, aceste dejunuri nu rezultau totuși dintr-o simplă conștientizare artificială a tradiției. Contactul cu familia, mai ales cu ramura rudelor dinspre mamă, se menținea pe cale instinctivă, amfizionul, spre deosebire de copiii săi, având constința solidarității clanului familial într-o măsură aproape biogică.

Ion Pillat nu a fost un mizantrop. Totuși, experiența vieții avea să dea poetului o lecție de scepticism, aiuștind cu timpul iluziile sale despre oameni. Nimic nu a ajuns să îl deprime vreedată cu totul, și îl făcă să își piardă umorul sau gustul pentru deserta singurătate vieții. Cred că Ion Pillat nu putea să sufere singurătatea. Simțea parca mereu nevoia de a comunica cu cineva. Lucru izbitor și în viața de familie, când ne căuta pe fiecare în parte prin odăi, pentru a ne împărtăși ceva sau uneori chiar niște anume.

Pentru Ion Pillat, rațiunea ultimă a existenței a fost poezia. Nu numai în sensul de o compune versuri, la drept vorbind ceva inerent în cazul oricărui

scriitor autentic, dar și în sensul de a urmări, de a căuta, de a gusta poezia altora, cu o ardorare aproape identică celeia depuse în actul creator propriu. Poetul se găsea dublat de un fanatic al lecturii, nu mai puțin interesant ca atare. Dacă în tinerețe, în epoca de student la Paris, înaintea primului război mondial, avea gusturi exclusiviste moderniste, cu timpul Ion Pillat a ajuns la un eclecticism deplin.

O particularitate a cititorului matur era lipsa de interes pentru proza mai nouă în forma romanului. În ultimii cincisprezece ani de viață, nu cred că Ion Pillat să fi citit mai mult de cinci sau șase romane moderne. În dintre acestea, unele ca „Balladul“ și „Noptile de Sinziene“ de Mihail Sadoveanu, „Craii de Curtea-Vechi“ de Matei Caragiale și „Popii“ de Teodor Ștefănescu, numai cu intuiția prealabilă că au să îi fie pe plac, datorită structurii lor mai mult de „povestire“ decât de „roman“.

Lectura permanentă a lui Ion Pillat a fost poezie, ca și studiile critice cu privire la aceasta. Despre cetea de zeci și zeci de ori aceleși serii de poezi, nu le memora versurile, așa cum bunăoară nu avea să știe niciodată pe de rost nici chiar vreuna din

poeziile sale proprii. Reacțiunile critice ale cititorului se concretizau de obicei pe loc, în forma comenziilor unui proiect de antologie din volumul sau întreaga operă a poetului consultat. Și, lucru simpomatic, chiar și atunci când se întâmpla să aibă în mână o antologie, lina să facă la urmă adnotări, dacă observa cumva unele omisiuni inadmisibile. Pasiunea de antologist, care l-a stăpinit pe Ion Pillat în cel mai înalt grad, nu s-a mărginit la activitatea sa de publicist cu „Antologia toamnei“ și „Antologia poezilor de azi“, ca și apoi cu „seria nouă“ din colecția „Pagini alese“ de la „Cartea Românească“, în cea mai mare parte antologii din poezii noi clasici, simpatizate de el cu precădere (Vasile Alecsandri, Mihail Eminescu, Duhii Zamfirescu, Alexandru Macedonski ș.a.m.d.). În sertarele mesei sale de lucru, au putut să fie găsite tot felul de proiecte de antologii, multe din ele redactate nu neapărat în vederea unei publicări, ci doar ca simplă problemă propusă pentru mica plăcere personală. Bunăoară: „Cele o sută mai bune poeme lirice din limba română“; o „antologie lirică“, bazată pe motivul „datin și suflet românesc“; „versurile preferate“ din Tudor Arghezi, G. Bacovia, Ion Barbu, Lucian Blaga, Nichifor Crainic, Adrian Maniu, Ion Vinea și V. Voiculescu; „Antologia poezilor români din secolul al XX-lea“, cu o altă cronologie și alegere decât în aceea scoasă în colaborare cu Perussichiu. În ceea ce privește poezia străină, ferveoarea cititorului nu s-a manifestat numai prin traduceri, prin comentarii critice sub formă de conferințe, prin sumare de antologii, pe literatură întregi sau pe autori în parte, dar uneori chiar și prin laborioase transcrieri de poeme. Au rămas astfel de la Ion Pillat câteva caiete, un fel de mici albume, cu texte copiate cu mina din mai mulți poezi germani: „Auswahl“ din Ștefan George, Hugo von Hofmannsthal și Rainer Maria Rilke (1931), din August Graf von Platen pe de o parte și din Friederich Rückert și Conrad Ferdinand Mayer pe de alta (1940). În sfârșit încă o dată din Ștefan George și Rainer Maria Rilke (1942). Ca un document revelator, pentru preferințele cititorului matur în materie de poezie occidentală, reproducem o listă de opere, compusă ca răspuns la o întrebare proprie: „Dacă ar trebui să aleg din literatura franceză, germană și engleză cite 9—12 cărți de poezie lirică, antologiile fiind excluse, care ar fi ele? Franceze: 1) Villon: „Grand Testament“; 2) Scève: „Délie“; 3) Ronsard: „Sonnets pour Hélène“; 4) La Fontaine: „Fables“; 5) Baudelaire: „Fleurs du mal“; 6) Verlaine: „Sagesse“; 7) Moréas: „Les Stances“; 8) Toullet: „Les Contrerimes“; 9) Paul Valéry: „Charmes“; 10) Mallarmé: „Poésies“ (N.R.F.); 11) P. Paul Albert: „Les plus beaux poèmes“; 12) Emanuel Signoret: „Poésies complètes“ (Mercure). Germane: 1) Hartmann von Aue: „Der Arme Heinrich“ (ediția R. Borchart); 2) Goethe: „West-Ostlicher Divan“; 3) Mathias Claudius: „Auswahl“; 4) Hölderlin: „Gedichte“ (Insel 1922); 5) Platen: „Gedichte“; 6) Rückert: „Auswahl“; 7) Ștefan George: „Jahr der Seele“; 8) Rainer Maria Rilke: „Sonette an Orpheus“; 9) Hugo von Hofmannsthal: „Gedichte“ (Insel). Engleze: 1) Chaucer: „Canterbury Tells“; 2) Shakespeare: „The Sonnets“; 3) Milton: „Poems“; 4) Marvell: „Poems“; 5) Donne: „The first and second Anniversary“; 6) Wordsworth: „Poems“ (1802); 7) Shelley: „Poems“; 8) Keats: „Poems“; 9) Keats: „Selected Poems“ (Alegerea poezii data de 28 de decembrie 1940). În ultimii zece ani de viață, Ion Pillat a făcut o pasiune pentru poezia spaniolă. A învățat limba de unul singur, apucându-se să desciereze textele cu dicționarul alături. A ajuns să citească în mod curent, într-un răstimp destul de scurt. Dintre poezii spaniole moderne, i-au plăcut mai ales Ruben Dario, Antonio Machado și Juan Ramon Jimenez. În preajma războiului din 1940, era pe punctul de a începe să ia lecții de greacă veche, pentru a-și satisface gustul de a citi pe Homer în original.

Când concepea o poezie, Ion Pillat scria frântit pe pat. Cum aceasta se întâmpla mai ales seara sau dimineața, era de obicei în pijama. În momentele de creație, figura poetului căpăta parca ceva din expresia abstrasă a unui somnambul. De cele mai multe ori, elaborarea poeziei nu ajungea la esuări într-un punct mort, care să necesite o abandonare temporară a motivului. Versurile odată duse la capăt, poetul simțea nevoia confruntării cu o părere, ceea ce îl făcea să citească manuscrisul soției sau mai ales băiatului, cu un spirit critic mai puțin completent. Bucata, greu de descript din cauza stersăturilor, urma apoi să fie transcrisă pe curat, de astă dată cu cerneală.

Atunci când avea de gând să publice un volum, Ion Pillat începea să pregătească materialul din timp, cu o grijă circumspectă. Mai întâi, grupa poeziile pe cicluri. Stabilea în urmă sumarul, într-un asemenea fel, ca numărul bucatilor cuprinse să reprezinte un număr al cifrei nouă, simplă superstitie pentru simbol. În sfârșit, transcria poeziile în ordinea hotărâtă, într-un maculatur oarecare, cu o mizigală caligrafică îndulcitoare. (Titlul volumului „Cătețul verde“ provine de la faptul transcrierii titlului a versurilor din el într-un maculatur cu soarte verzi).

Un volum publicat nu era și pe dată uitat, cum se întâmpla celor mai mulți autori. Cu timpul, în perspectiva de ansamblu a operii mereu sporite, l de pătea lui Ion Pillat că volumul în cauză nu mai corespunde pe deplin ca organizare ciclului. Și prin urmare, întreprindea o altă regroupare, combinând adesea serii de poezii din volume separate, pe baza unei similitudini de motiv sau atmosferă. Planul „ediției definitive“ a liricii sale avea să fie pregătit cu minuțiozitate, ani de-a rândul, încă cu mult înainte de momentul contractual de publicare din 1944. Din testamentul literar al poetului rezultă că Ion Pillat spera ca într-o bună zi opera lui să aibă parte de o republicare integrală, într-o ediție de factura acestora din colecția franceză „Pléiade“, sub îngrijirea lui Tudor Vianu, considerat de el ca unul din criticii care l-au înțeles mai bine.

Ion Pillat suferea de tensiune arterială din 1934. În ciuda recomandărilor medicului, nu a vrut însă niciodată să se îngrijească prea serios. Epicureu prin excelență, concepția cu greu ideea unui regim alimentar. Iar atunci când, alarmat de cite o criză de tensiune, se hotărâ să stea la pat și să se supună la masa unui regim mai strict pe câteva zile, se apuca să răsfățase drept compensație cărți de rafinament erudit pe tema gastronomiei.

După amiază zilei de marti 17 aprilie 1945 urma să fie în aparență una ca oricare alta. Ora cinci și jumătate, Ion și Maria Pillat au plecat de acasă, luând apoi drumul pe strada Romană în sus, spre piața Lascăr Catargiu, pentru a face act de prezență la sedința de reconstituire a asociației „Amicii Cehoslovaciei“, cu atât mai mult cu cât avea să figureze în program recitarea poeziei unui scriitor ceh, într-o traducere de Ion Pillat și Oscar Walter Cisek. Ion Pillat nu arăta bine: ochii încercâncăi greu, pielea feței căzută dezumflat, tenul ușor blafard. Se vedea că este după o lărnă proastă, vâlguit în urma unei crize de tensiune de proporții mai grave, ca și a unor complicații la rinchi. Trezind prin feța cotofăriei „Coturbic“, a început să se plîngă de o senzație de usturime la ochi. A urmat drumul mai departe, cu gîndul de a intra într-o farmacie din apropiere, pentru a se informa dacă nu cumva putea să fie vorba numai de efectul unui medicament nou, luat pentru prima oară în dimineața aceea. La un moment dat, a trebuit să se sprijine cu mîna de un grilaj, cuprins desigur de ametele. Nu a spus însă nimic și a mers mai departe. Odată ajuns în farmacie, a întrebat ceva în legătură cu medicamentul de dimineață, însă cuvintele i s-au articulat parcă mai greu. La recomandarea soției, s-a așezat pe un scaun, unde a dus apoi mîinile la cap, copleșit parcă de o durere subită. Pierzându-și cunoștința, a fost transportat acasă, urcat la apartamentul de la etaj și întins în patul său. Prevenții în grabă, doctorul Jovin, doctorul Dobrovici și doctorul Liviu Cimpeanu, toți trei prieteni ai familiei, au venit și au pus diagnosticul: congestie cerebrală. O violentă rupere de vase în creier, cu rezultat imediat: paralizia. Și Ion Pillat, care se temuse todeauna să nu sfîrșească vreedată ca Baudelaire afazi, în stare să articuleze numai: „Crénom...“. Vențute scarificate, pungi de gheață la cap, injecții. Nici o revenire. Mereu, același horcăit, cu gura căscată. La ora zece seara, internul rămas de gardă pentru noapte a lăsat mîna de pe puls și a tras cerceafel peste fața omului care încetase din viață.

Dinu PILLAT

SAPTAMINA EDITORIALA

PROZA

Stendhal, Minăstrea din Parma, 3 vol. Editura pentru Literatură, Biblioteca pentru toți nr. 276—277. Versiunea românească a romanului e semnată de Andea Boldur, iar prefața și tabelul cronologic bibliografic de Radu Pop.

Sinclair Lewis, Babbitt, Editura pentru Literatură, Biblioteca pentru toți nr. 278. Romanul e tradus de Sofia Marian. Prefața și tabelul cronologic sînt semnate de Alexandru Sever.

Victoria Tonescu, Vecni de baracă, Editura pentru Literatură, Volumul, prefațat de Paul Anghel, înfățișează, sub forma Jurnalului de zi, viața cotidiană de pe un mare șantier.

Ieronim Șerbu, Izgonirea din Rai, Editura pentru Literatură, Volumul cuprinde năvălele: Neguțătorul de abajururi, Viteful de aur, Izgonirea din Rai și Agnês.

VERSURI

George Cosbuc, Fîre de tort, Editura pentru Literatură, Colegerea avînd la bază ediția bibliofilă tipărită în 1961, cuprinde versuri din Balade și Idile, Fîre tort, Ziarul unui pierde-vară, Cîntece de vîtleje, precum și câteva poeme postume sau nelucrate în volum autum.

Camil Baltazar, Soare pe zăperi, Editura pentru Literatură, cuprinde ciclurile Gloria Iubirii, Pasteluri și Imi ești patria și oamenii ei.

TEATRU

Euripide, Bachantele, Editura pentru Literatură, Biblioteca pentru toți nr. 279. Culegerea cuprinde piesele Alceste, Medeea, Bachantele și Ciclopul. Traducerea, prefața, tabelul cronologic sînt semnate de Alexandru Pop.

William Shakespeare, Tragedia lui Hamlet prinț de Danemarca, text anglo-român, îngriț și tradus, cu o prefață, o introducere, note și comentarii de Vladimir Streinu, Editura pentru Literatură, Volumul cuprinde și o bogată iconografie.

STUDII ȘI DOCUMENTE

Al. Odobescu, Pagini regăsite, Editura pentru Literatură, Volumul, îngriț de Geo Șerban, conține articole, însemnări, fragmente literare, corespondență, întovășiri de o studiu introductiv (într-un Odobescu) și o antologie a vieții și activității lui Odobescu, semnate de editor.

DIALOG

Tov. Ilie Cerbu, București, ne scrie: Inițiativa Gazetelor Litere și a publicațiilor din țară noastră de a publica opiniile cititorilor asupra poeziei contemporane românești mi se pare salutară. Am citit recent în Gazeta Literară din 11 februarie a.c. două note semnate de tovarășii D. Băltătescu și Alexandru Corvin. Sintem de acord cu observațiile tov. D. Băltătescu: „Dvs. cunoașteți acele supra-dimensionări ale unor poezi care se simt obligați să zgâlție neapărat bagdadiale cerului sau să țină pămîntul pe umeri ca Atlas, să abuzeze de verticale, spirale albastre sau amestecate, efecte dure de culori la predispoziții hilare, efecte cunoscute mult așteptate de poet“.

Dar, în continuare, nu înțelegem de ce totuși autorul preferă să sublinieze că „poemul modern se dorește cotidian și deci ar putea fi citit seara după ce te întorci de la lucru. Gîndindu-l abstract și fără căldură, cititorul îl refuză. Este prea complicat pentru oboseala lui și lipsit de adîncime reală pentru alții“. Ca și cum poezia ar fi ceva care se consumă, comod, o dată cu cana de lapte sau cafea servită seara (mă întreb de ce nu și dimineața), ca și cum ar fi în mod exclusiv o destinație. E aici, cred, o minimalizare a rolului cognitiv al artei (în speță al poeziei), o înșuşare a valorii ei. Ori, poezia, dimpotrivă, trebuie să mobilizeze, să întrezireze gîndirea, afectivitatea; și apoi cum și-ar mai îndepîndi „poetul modern“ funcția sa revoluționară? Pentru „oboseala“ unui cititor oarecare sînt recomandabile vechile romane quasi-sentimentale sau versurile roz-sentimentale ale cine știe cărei poete sau poet acoperiți de colbul uitării.

Drept să vă spun, și pe mine m-au decepționat unele versuri publicate în ultima vreme. În acest sens, sînt, în parte, de acord cu tov. Al. Corvin. (...) Pe de altă parte, tov. Corvin, cînd aproape în întregime o poezie a lui I. Niculescu, nu face decât să atragă atenția asupra unui mod original și interesant de a scrie. Și nu e vorba aici de „originalitate cu orice chip“, deși noutatea expresiei este nota distinctă a acestei poezii, ci de o feroicită îmbinare a ideii și sentimentului poetic cu expresia. Și, la o lectură mai atentă, putem descria sensul cotidian, de adînc actualitate, al unor versuri ca: „De iubire uităm, în marea / vîntului, orașe și sate de aer, lumini ridicale / sălbătici, cită-indirjire / traseră de fapte, virtuți / ale vocii, brațelor înmăplări“. Cred că nu trebuie să ne reținem cu toată asprimea și să negăm, într-un mod mai mult sau mai puțin arbitrar, poezia modernă tînară, în plină evoluție, expresivitatea ei nouă, chiar dacă uneori îi găsim și „pete“ (reale sau imaginare). Să fim mai înțelegători față de legitimele strădăni ale tinerilor de a-și găsi un drum propriu, definitiv.

INCANDESCENȚA MEDITAȚIEI LIRICE

(Urmare din pagina 1)

mare călătorie în jurul Africii, spre a se întoarce la urmă în Macedonia, de unde a pornit „cu-o mină de voinici, / Nu domn peste imperii și nici vîstărat de zeu, / Ci Alexandru, fiul lui Filip, bazileu“.

O altă Legendă, de subtile semnificații simbolice, a publicat academicianul Al. Philippide, în numărul 4 (9) al revistei craiovene Ramuri din 15 aprilie 1965. Intocmai ca Dante în infern, poetul e înfîlmînat aici de o grămoadă de clopote de tot felul (clopotele, clopotele de vechi biserică și schituri, clopotele de catedrale), alinse de o molimă ciudată, gras: „Vedeam un clopot felnic, stors și spart, / Ca o botă răchio de brocart, / Și mai încolo, / Într-o rină, / Gogea ca un nevolnic în țara / Abia sulfînd; iar altele-ostenite / Ca n-ai păsări cu aripi rănite / Pe care vîntul toamnei le alungă, / Mai încercau să bată într-o dungă... Deodată, dintr-un turn așezat pe creasta unui deal, un om într-o ranție albastră scoate din minci niste brate uscate și, întinzîndu-le plină-n fața zării, culege ca într-un căuș „un smoc de cer albastru și de soare“, cu care, stropind clopotele, în timp ce le vorbeste în limba sticlelor, le redă sănătatea: „Tămăduite-acum și rotofele, / Si îmbrăcate ca de sărbătoare. / Cu lungi și fastuoase antere, / Porfiri și azur muțat în soare, / De băierile cerului s-au prins / Si vînturîndu-se strălucitoare / O joacă uriașă un întins / Prin tot văzduhul larg, din zare-n zare“. Înțelegem că este vorba de vindecarea poetilor prin însuflarea unor aspirații înalte, generoase. De fapt încă din 1922, într-o poezie din Aur sterp, Philippide vorbea de identitatea dintre oameni și clopote ca metafore ale vibrației sufletesti și ale avînturilor către azur. În ultima Legendă, clopele, simboluri ale aceluiași elanuri lirice, înviorate după o temporară oboseală, se adună stoli și își fac zborul „spre zarea largă“, adică spre înfîlșul poeziei.

Cele două poeme asupra cărora ne-am oprit sînt pentru noi dovada indiscutabilă că la 65 de ani, Al. Philippide urcă tot mai sus pe treptele creației, spre gloria literaturii contemporane românești.

ION PILLAT POST-MORTEM...

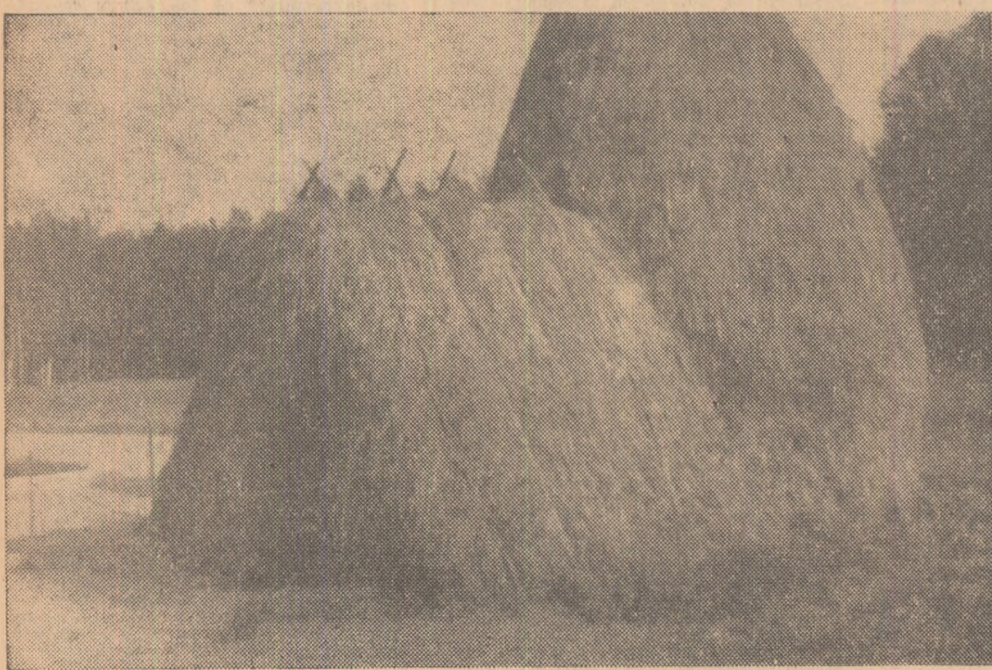
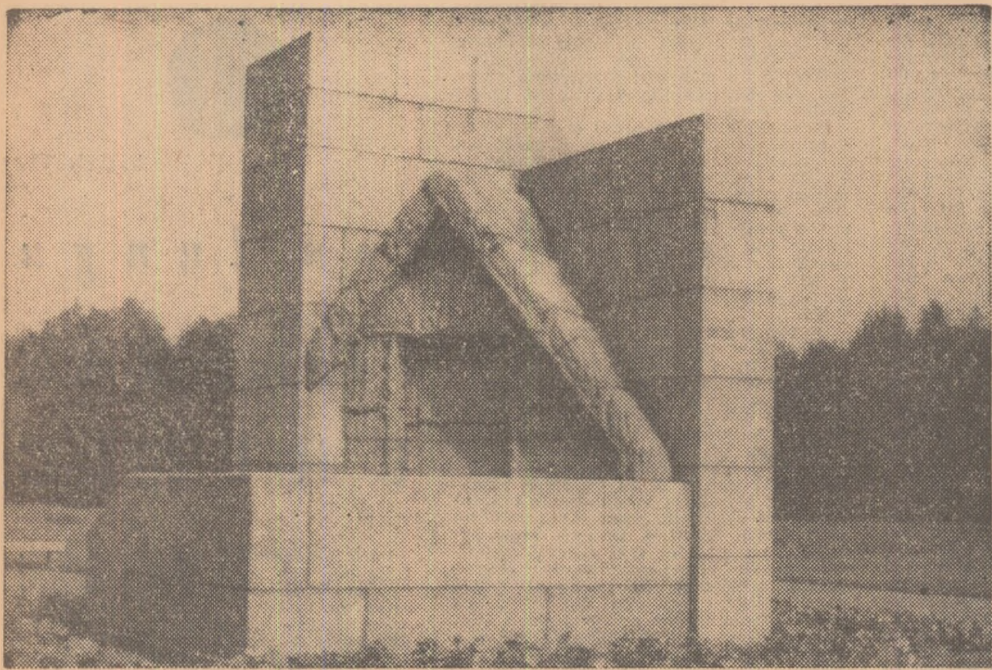
M-a părăsit azi lumea ca și haina Uitată colo-n cui, Și singur stau împărțit cu taina Ce n-o pot spune nimănu.

Imi las toiaagul, praful și sandala: Nici umbra nu mai sînt. Din alt tărîm privesc în zări petala Luminii ce mi-a fost pămînt.

Monumentul și coliba lui Lenin la Raziiv

Fotografiile: LIVIU FLOREA

VALENTIN KATAEV strada MARIE-ROSE

cu cîțiva ani, un scriitor în vîrstă, care îl cunoscuse pe Lenin în perioada cînd lucia la Paris, mi-a schițat în carnetul de note drumul pe care eu și soția mea trebuia să-l înținem ca să ajungem în str. Marie-Rose fără să cerem alte explicații: mai întîi cu metrul pînă la stația „Alésia” lângă biserica Saint-Pierre, și de aici la dreapta, pe jos. Tocmai aceasta era și dorința noastră — să găsim singuri casa unde a stat Lenin, să nu cerem lămuriri pe drum, nimănui. Vizitarea aceluia loc căpăta astfel pentru noi un farmec deosebit. Coborînd din metrul la „Alésia”, pornirăm deci spre „cartierul lui Lenin”, consultînd din timp în timp schița din carnetul meu de note.

Îți dai seama imediat că ești într-un cartier minucitoasă aflat nu departe de periferie. Pe vremea lui Lenin aici era, firește, chiar periferia: abia fuseseră construite locuințele acestea, pe atunci noi, și care, ca simple case de raport, nu seamănă cu acelea din vechiul Paris, sub ale căror acoperișuri de tablă plumbuită se adăpostea deseori cite două mandsarde, una deasupra celeilalte. În casele acestea odinioară noi, aparținînd unui așa-zis stil modern, un stil universal, devenit comun întregii Europe de la începutul secolului XX, era posibil să găsești — ceea ce nu se prea întîmpla în imobilele întinse, îngheșite, bătrînești din restul Parisului — un mic dar foarte comod apartament de două, trei camere cu tot confortul, și chiar cu baie.

La mijlocul foarte scurtei strădele al cărei nume, „Marie-Rose”, era indicat pe o tablățică emailată, ne ieși în cale tocmai una din aceste case în stil prea puțin francez, cu zidurile de un cenușiu închis, încă insuficient îngrășate de fumul fabricilor; aici era numărul 4. Sub balconul uneia dintre ferestrele de la etajul al doilea, văzurăm o placă comemorativă și pe ea, profilul lui Lenin, fruntea lui înaltă.

(...) Străduța era pustie, vîntul împingea de colo, colo pe trotuarele curate, maldăre de frunze îngâbenite, căzute din arbori. Trecu un factor în uniformă, cu chiupii, și țintuța a ceașta îl făcea să pară cel puțin ofițer, dacă nu general. Tăbîrcea, agățată de umăr cu o curea, geanta lui de piele, nemeapomente de umflată, din care ieșeau la iveală banderole, colete, reviste făcute sub teancuri de cărți, scrisori cu picuricele împreștate de ștampile și timbre franceze sau din străinătate (...). Factorul intră prin fața în „casa lui Lenin”, la nr. 4. Și dîintr-o dată avui acea extraordinară senzație pe care o încercasem și altădată, nu demult pe insula Capri în momentul cînd zărisem acolo terasa unei vile unde locuise Lenin: mi se păru, o clipă, că timpul cursese îndărăt cu 50 de ani și că factorul aducea la adresă, pentru monsieur Oulianoff, la etajul II, corespondența cerută de acesta, din Rusia: erau, mirosind încă proas-

păt a cerneală tipografică, spalturile cărții „Materialism și empiriocriticism”, care avea să se încarce apoi de corecturi.

(...) Ceaiul se lua în bucătărioară și tot aici erau primiți și musafirii, — aderenți ai revoluției socialiste — care locuiau la Paris ori seceau din Rusia. Bucătăria servea drept salon în apartamentul din Marie-Rose. Se-ningeau aici aprige discuții, întocmai ca și în cine știe ce căsuță de lemn, cu mezanin, din vreo gubernie a Rusiei troicente de zăpezi. De aici răsună în lumea întreagă glasul lui Lenin conținînd toate evenimentele social-politice de pe suprafața globului, — fie că era vorba despre congresul Internațional al II-a la Copenhaga sau despre moartea lui Tolstoi, despre contrarevoluția din Persia sau despre victoria mișcării revoluționare a junilor turci sau despre creșterea „spiritului nou” în Asia (...). Autora era savuroasă memorii, Driabkina, care era copilăș pe vremea aceea, mi-a povestit că-și amintea clar bucătăria din str. Marie-Rose și masa, acoperită cu o mușama, în jurul căreia luau loc musafirii în timp ce Nadejda Konstantinovna Krupskaja îi servea cu ceai, iar pe plită, alături, cloceala un ceainic uriaș. Intr-un rînd, Nadejda Konstantinovna se plînsese că o obosese mult spălatul ațor pahare. Bărbos, neglijent, cu părul căzut pe frunte, cu privirile somnoroase, Martov, fiind zăpăzînd, își înălță paharul gol, îl răscu într-o degete contemplînd-l și apoi exclamă cu patos:

„E-are-i problema, în defitiv, tovarăși? Spălatul vaselor, din punct de vedere filozofic reprezintă un vestigiu al trecutului. În socialism, cînd producția socială va atinge culmi astăzi imaginabile, un obiect atît de primitiv cum este, de pildă, acest pahar de ceai, nu va avea aproape nici o valoare, așa încît, în loc să-l spălăm, va fi mult mai convenabil să și simplu să-l zvîrlim pe geam afară și să folosim un altul, curat!”

Spunînd acestea, Martov făcuse un gest larg ca și cum intr-adevăr intenționa să zvîrlă paharul pe ferestră. Vladimir ilici, însă, uitîndu-se cam pieziș și cu mult scepticism la Martov, replică glacial: „Dar întrucît încă nu sîntem în socialism, îl invit pe tovarășul Martov să-și spele cu mina lui paharul în cel mai burghez mod posibil și să nu-i creeze Nadejda și muncă suplimentară. Da, tovarăș, — se adreșă apoi, vesel, celorlalți — spălați-vă, spălați-vă paharele, nu vă jenați, poftim la chiuveță!”

De mult, într-o zi de ianuarie, mă plimbam cu soția mea pe străzile Parisului și, ca totdeauna, îmi închipuiam cum a trecut pe-aici, altădată, Lenin. De dimineată reușisem să vizităm mai multe dintre locurile pe care le-a frecventat el. Ne-am așezat pe o bancă în parcul Monspour, unde-i plăcea și lui Lenin

adeseori să vină, pe cînd locuia în str. Marie-Rose. De obicei își lua o carte și, poposind în preajma vreunei dîntre cascadele artificiale, sta, asculta cum se revarsă apa în lacul pe care pluteau cu grătie lebede albe și negre, și-și urmărea marile-gînduri. „Voi trăi eu care pînă atunci cînd se va înălța aici statuia lui Lenin sfînd cu o carte pe genunchi lingă apa veșnic vie, veșnic în curgere?”

O dată, întrebă de M. Essen ce să vizitez? mai întîi la Paris, Lenin i-a răspuns: „În primul rînd trebuie văzut zidul comunarilor la cimitirul Père-Lachaise și de asemeni muzeul revoluției din 1789 și muzeul Grévin. Din punct de vedere al realizării artistice se spune că nu prea au valoare, dar ca conținut sînt interesante... Eh, în ce privește muzeele, expozițiile, etcetera, adreșăți-vă lui Jorj, el se pricepe bine la asta, și-o să vă dea toate indicațiile necesare”.

Jorj, adică Plehanov...

„E-ra o zi caldă, o zi de iarnă pariziană pe deodată și simțea că primăvara și începutul res pireselor, abia perceptibile, căci în aer plutea parfumul violetelor de Parma, care licăreau albaștrii ici, colo, la colțul străzilor, în coșurile plate ale florăreselor: buchețele mici, rotunde, se alăturau stîrnă unul de celălalt ca și cum ar fi vrut să se încălzească între ele, pentru că totuși iarna încă nu abandonase orașul. Intreg Parisul era ca învîlăuit în vapori gingași, opalini, și discul, galben ca sofranul, al soarelui de ianuarie cu greu răzbea printre norii de-un sidefii întunecat, ca să-și arunce razele asupra obeliscului din Luxor în piața Concoardiei, asupra grupului statuar „Les Cheveaux de Marly”, asupra boschetului de castani dinspre Champs Elysees, nud și negru ca desenul în carbune, asupra siluetei at-bastre abia vizibile în depărtări, a Turnului Eiffel. Iarna pariziană are, ca aspect, ceva chineros. În orice caz, la Pekin, într-un ianuarie, am văzut aruncîndu-și razele asupra podetelor de marmură și colonadelor ajurate din piața Tianmin, alături de acoperișul celebrilor Porți — un soare la fel, disc melancolic parcă desenat cu cea mai mare grijă cu tuș galben... Și umbra arborilor încă despoliați și-n tot, în toate, presimțirea subtilă a primăverii. La Paris, în asfel de zile, trecătorii se opresc mai bucuroși ca oricînd în dreptul magazinelor de stampe și gravuri, în fața vitrinelor unde văd expuse tablouri Trece pe strada Boissy ca prin săliile unui muzeu de pictură modernă. Moda se schimbă, dar nu prea repede. La Paris, contrar opiniei generale, moda se schimbă foarte încet. Mai întîi Școala de la Barbizon, apoi impresionismul, apoi postimpresionismul. La asta a și cam rămas moda, pînă acum. Abstracționistii n-au putut realiza o modă. Nu prea sînt iubiți. Foarte probabil, așa vor și deceda — în vitrinele magazinelor de stampe și gravuri ale iernii pariziene. Lenin contemplînd aceste vitrine i-a cunoscut pe postimpresionisti și a cunoscut perioada albastră a lui Picasso. Picasso era și pe atunci tot atît de renumit ca și azi. Deseu lui Picasso: portretul comunistului sovietic Iurii Gagarin purtînd pe cap un coif intr-aripat — porumbel și în același timp om — este expus în multe vitrine din Paris, amintind că în istoria omenirii a început de mult epoca lui Lenin.

Păcat că Lenin n-a trăit pînă în zilele noastre!

În românește de AUREL LAMBRINO

Fragmente din lucrarea „O poartă mică de fier, în zid” (v. și G. L. nr. 4/1965).

BERTOLT BRECHT
Inscripția ne-nvinsă
Războiul mondial nu se sfîrșise cînd într-o celulă a nchisorii italienești San Carlo ticsit de soldați areștați, de bețivi și de hoji, un soldat socialist a zgîriat cu creion chimic pe perete: „Trăiască Lenin!”
Cînd paznicii-observară asta, trimiseră-un zugrav cu-o găleală cu var și, cu o bidinea cu coadă lungă, el spoi desle inscripția-omenițătoare.
Dar — el umblînd cu varul, pe urma literelor, — acolo în celulă scria cu var, acum: „Trăiască Lenin!”
Un alt zugrav spoi din nou cu latul bidinelei totul, înclt nimica nu se mai văzu citeva ceasuri dar către zidul, după ce varul se uscă, inscripția de dedesupt ieși iar la iveală: „Trăiască Lenin!”
Atunci trimiseră-motrivă inscripției pe un zidar, cu-n spaclu. Și — literă cu literă — el răzuu un ceas întreg și cînd fu gata, opôru acolo în celulă sus, nici albă și nici neagră, săpată însă-adiînc în zid, inscripția ne-nvinsă: „Trăiască Lenin!”
— Doar zidul dacă-l veți da jos!.., spuse soldatul.
În românește de CICERONE THEODORESCU
ANDREI VOZNESENSKI
La Sușenskoe
— FRAGMENT —
La Sușenskoe astăzi sînt. Cîtreer pădurile și mă gîndesc, că geniul poate, dintr-un creier, să treacă-n alții, și-i firesc.
Pier nume, date, chiar și-o limbă. Dar despre geniul poji să spui că numai învelșiși schimbă: El e poporul; mintea lui.
În sensu-acesta, pentru-o clipă, cîndva, fu Lenin — Pugaciov, și, negreșit, de o aripă, atins a fost Andrei Rubliov.
Dar Lenin hotărî să fie Ulianov, într-o bună zi: Și-ntr-îl el cu-așa țările, că hoina-n sîrmută pîrli.
Decretele, dictîndu-i rar, Ulianov fu doar secretar.
Precis, bombat ca o lentilă, el gîndul săli-i concentra și cu-aforisme, fără milă, se năpustea, apoi, spre ea.
Și-adecea, copleșit de fapte, cu fruntea-n miini, trudind mereu, Ulianov se rușă în noapte: „Ajută-mi, Lenin! Mi-este greu”.
Era el singur cînd vîntul-l pîndea în cîdru, pătîmas, Dar Lenin, cucerînd Palatul și-opoi, orăș după oraș.
L-au dus în sala-nolăiată, dar El trecu în ochi, în frunți, și sub pufoaicele de vald, cum pleacă parizanu-n munți.
Sub șfichiul vîntului de ghioță, o jară, singur, construi. Nu spuneti: „Dacă-r în viață!...” Cumpliri ar fi de n-ar trăi.
În românește de MADALINA FORTUNESCU

POPORUL VIETNAMEZ VA ÎNVINDE!

Este cîștigat cu unii oameni, chiar cînd au răspuneri grave față de popoarele lor, nu învață nimic din lecțiile necrutătoare ale istoriei. S-a consumat, cu puțină ani în urmă, o dramă a armatei coloniale franceze, o dramă care se cheamă Dien-Bien-Fu. Și acum, simpla evocare a acestui îndepărtat colț de pămînt provoacă angoașă în conștiința celor care au scăpat de acolo, fîgînd pe ocean. Și acum presa democratică a Franței face procese polițienilor care au crezut că pot stăvilii setea de libertate a popoarelor din Asia. Și totuși, într-alt mod, experiența nefastă se repetă, cu aceeași inconștiență, cu aceeași încăpăținare orărbă, dar cu un plus de cinism, învîlăuit cu abilitate într-o frazeologie demult cunos-

cută, gănuoasă și ipocrită. Un colț de pămînt îndelung zbcucumat, un popor mic și harnic, este atacat pentru că a îndrăznit să ridice fruntea și să ceară dreptul elementar de a se gospodări după voie în casa lui, libertatea de a se naște, de a șterge urmele cumplite ale robiei. Sute de bombardiere cu reacție au fost reperate depotrivă în contra Nordului și a zonelor eliberate ale Vietnamului de sud, mii de tone de napalm și fosfor sînt aruncate pe colibe, pe școli modeste, pe șosele și căi ferate construite cu toată truda. Nu era de ajuns. Armata americană a ținut să-i arate acestui popor că industria morții n-a făcut progrese și a abătut asupra lui nori de gaze otrăvitoare. Dar sub ochii buimăciți

ai „civilizatorilor” americani, oamenii aceștia nu se lasă învinsi. Peste geamătul avioanelor, peste vacarmul exploziilor, peste tunetul bombelor, se aude strigătul lor: Libertate! care se traduce într-o puternică acțiune de rezistență în nimicitoare lovituri date invadatorilor și marionetelor lor de la Saigon. Omenirea întreagă îl aude și omenirea întreagă condamnă războiul murdar pe care armata Statelor Unite ale Americii îl poartă în Vietnam și care umbrește veacul acesta al tuturor descătușărilor. Nici o rațiune, nici o explicație, oricît de sfîrșitoare și patetică ar fi ea, nici măcar invocarea ipocrită a înțelepciunii biblice, nu mai poate convinge. Pentru că omenirea a învățat din tragicele experiențe ale istoriei mai

AUTOALEGERE

Di. Clombe are fantezie. O știm de mult, de cînd lupta pentru separarea statului prin a cărui trisă guvernare a devenit fatnos. Ne-o dovedește și astăzi cînd s-a transformat în apărător al unității Congoului, garanțată de Union Miniere, mercenari belgieni și armament american. N-a existat, pe atunci, manevră sau chîlbuz avocătesc din vastul arsenal al culiselor politicii burghize pe care să nu le cunosacă și să nu le practice cu o pasiune fureșă.
Se oredea că înclinația sa spre grotesc și absurd își găsească expresia culminantă în ridicula încercare de a deschide ușișie închise cu zgomet la Calro. Se subapreciau posibilitățile sale, pare-șe. În această privință, practic nelimitate. Spectacolul alegătorilor congoleze e în plină desfășurare. O scenă, poate cea mai caracteristică, s-a jucat la Leopoldville.
Zlăua alegătorilor pentru capitala congoleză a fost fixată pentru 23 martie. S-au înscris 18.000 de alegători cu drept de vot, care, cumînți, s-au așezat în fața birourilor de votare și au început să aștepte. Zădărnici așteptare, pentru că aștergie, în marea majoritate a secțiilor n-au mai avut loc, amînîndu-se pentru o dată ce se va anunța ulterior, cauze: urnele umplute cu buletine favorabile lui Clombe și asociaților săi (500 de partide participă la spectacol!) fuseseră depuse cu

o zi înainte. Totuși la una din secții s-a votat și încă cu mare pompă. Au fost chemați diplomați — în special din țările africane — zăngăniți, oficialități să-și asiste pe președintele Kasavubu în momentul în care introducea buletinul în urnă. Aceasta trebuia să însemne o demonstrație de „alegeri libere”. Intre timp, oamenii politici congolezi ca Bomboko și Ilea, sau foști școlii și lui Clombe în Katanga protestează împotriva modului în care se fabrică parlamentul. Intre timp, falsificînd rezultatele, împiedicînd alegătorii să-și spună cu vîntul, oprînd coalițarea partidelor și organizațiilor progresiste, așteînd oameni politici reprezentativi ca Gizenza sau ca președintele propriu sale comisi electorale, Clombe se pregătește să devină omul forte și stăpînului efectiv al Congo-ului. Cere prospecte de la senatorii americani despre cum funcționează sistemul prezidențial, își întărește armata cu ofițeri belgieni, își consolidează garda personală de jandarmi katanghezi, elimină pe cei care l-au ajutat să parvină și caută să-l înlăture pe Kasavubu.
Di. Clombe se alege. Este o autoalegere grotescă, în care procentele de aur imperialist și de seinge, de dividende și armament nu sînt întotdeauna ușor de stabilit.

Decamdată, noi contingente de pușcași ai marinei au fost debarcați în Vietnamul de sud, la „invitația” guvernului fantomă de la Saigon. Ceea ce ce îl face pe cunoscutul comentator Walter Lippmann să exclame în revista „News-Week”: „Într-o asemenea situație numai neții se apropie de prăpăstie și o nesocotesc!” Dar se pare că prăpăstia exercită asupra imperialiștilor o atracție irezistibilă, precum indivizii cu nervii subrezi se simt îndemnați să se arunce în gol pe se mari înălțimi. Eșecul este inevitabil. Poporul vietnamez, sprijinit de întreaga lume progresistă, cu fermitatea pe care i-o conferă cauza dreaptă, luptă pentru alungarea imperialiștilor americani de pe pămîntul țării, pentru libertatea și unificarea ei. Și oricît s-ar zbate cei care vor să întoarcă istoria îndărăt, adevărul și dreptatea vor învinge!

AI. GIRNEAȘA
Nicolae JIANU

COMITETUL DE REDACȚIE
Teodor Balș; Ion Brad (redactor șef adjuncți);
Ov. S. Crohmălniceanu (redactor șef adjuncți);
S. Damian; Eugen Simion; Tiberiu Uton (redactor șef); Haralamb Zîncă (secretar general de redacție).
Prezentarea grafică: Radu Georgescu